Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

రాజగోపాలరావు, తేకుమళ్ల

శారదాపద్యవాచకములు

చెన్నపురి, 1929

Record no. 209

Rājagōpālarāvu, Tēkumaḷla

Śāradāpadyavācakamulu

Cennapuri, 1929

Record no. 209

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

రాజగోపాలరావు, తేకుమళ్ల.

శారదాపద్యవాచకములు / తేకుమళ్ల రాజగోపాలరావు.- చెన్నపురి : ఆర్యభారతీ ప్రెస్సు, 1929.

(4), 68 p. ;18 cm.

Record no. 209

Rājagōpālarāvu, Tēkumaḷla.

Śāradāpadyavācakamulu / Tēkumaḷla Rājagōpālarāvu.- Cennapuri : Āryabhāratī pressu, 1929.

(4), 68 p. ;18 cm.

Record no. 209

35 mm microfilm
Image placement: IA (IIA) IB IIB   Date filming began:

28172

శారదాపద్యవాచకములు

(ఏడవవాచకము.)

28172

తేకుమళ్ల రాజగోపాలరావు.
బి. ఏ., యల్. టి,

సర్వస్వామ్య సంకలితము.

వెల 0-8-0

చెన్నపురి : ఆర్యభారతీ ప్రెస్సున
ముద్రితము:—1929.

23172

పీఠిక.

నెల్సన్, బ్యాటిల్ ఆఫ్ బ్యానల్ బరన్, అలగ్జాండర్ సెల్ కిర్కు మొదలగు పేళ్లతో ఆంగ్లపద్యవాచకములలోని విషయములు బాలురహృదయములందుఁ జిన్ననాఁట నుండియు నాంగ్లదేశ వేషభాషాదులం దభిరుచిగలిగించి జాతీయతను బెంపందించుచున్నను, తక్కిన హైందవభాషలయందును గొన్నిదేశములలో నిట్టిపద్యవాచకములు ప్రకటింపఁబడి జాతీయతాసుధను బాలుర కిడి వారికి నూత్నతేజమును జీవనమును బ్రసాదించుచున్నను మన యాంధ్రభాష కిట్టి భాగ్య మింతవఱకులభింపలేదు. కావుననే శ్రమకోర్చి నేనీ శారదాపద్యవాచకములనునా మాతృదేశమునకు సమర్పించు కొనుచున్నాను. ఈయేడవవాచకమును వెనుకటిగ్రంథములవలెనే యాదరణీయ మగుఁగాక.

7 వెల్లారివీథి, పరశువాకము.
చెన్నపట్టణము. 7-2-1929.

ఇట్లు, బుధవిధేయుఁడు,
తేకుమళ్ల రాజగోపాలరావు.

కృతిసమర్పణము.

ఓమ్

పట్టిన పట్టువిడువక సాధించు దిట్టయై బ్రహ్మసృష్టికిఁ
బ్రతిసృష్టిగావించిన కౌశికమునీంద్రుని వంగడ
మునఁబుట్టి శ్రీరామచంద్రమూర్తిని
అయోధ్య కొసఁగిన తల్లికి
కళలఁబోషించుచు భాగ్యమును హెచ్చించుచు విజ్ఞాన
మును వెదఁజల్లుచు నఖండప్రభతో భరత
వర్షమునంతను నేకచ్ఛత్రముగా
నేలిన తల్లికి

ఆసియా ఐరోపా మున్నగు పంచమహాభూఖండములకు
జ్ఞానభిక్షనొసంగి యుద్ధరించిన సిద్ధనాగార్జున
దిఙ్నాగాది విశ్వాదర్శకులగన్న తల్లికి
మాతల్లికి

ఆంధ్రమాతామతల్లికి

నేఁటి తనబిడ్డలయభ్యుదయమునకై యీశారదావాచకములను
వినయముతో, భక్తితో
సమర్పించుకొనుచున్నాను.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

తేకుమళ్ల రాజగోపాలరావు.

శ్లో. నిరీశ్వరాః పరేదేశాః
ఆంధ్రదేశోఽస్తి సేశ్వరః,
యత్రాస్తే భగవా న్విష్ణు
రాంధ్రనాయక సంజ్ఞయా.

ప్రాచీనము.

విషయసూచిక.

విషయము.			పుట.
1. భారతవర్ష విశేషములు	...	...	1
2. ఆంధ్రులు	...	...	3
3. మనభాష	...	...	4
4. విఖ్యాతాంధ్ర నగరములు	...	...	5
5. విద్యానగరనిర్మాణము	...	...	10
6. మహాపురుషులు	...	...	15
7. అగస్త్యుని యాంధ్రదేశయాత్ర	...	...	18
8. ఆంధ్రులు : ఫ్రెంచివారు	...	...	23
9. కృష్ణరాయలు దిగ్విజయము	...	...	41
10. ఆంధ్రమూషకము	...	...	55
11. విజయవిలాసము కృతినిచ్చుట	...	...	56
12. కృష్ణరాయల పట్టాభిషేకము	...	...	59
13. సూరకవి గంగాభవాని	...	...	62
14. ఉత్తమకవులు	...	...	63

భారతవర్ష విశేషములు.

భీష్మపర్వము — ౧ వ ఆశ్వాసము.

తే. వారి ననసేల తొల్లియు వసుధకై య,
నేక నృపతులు పోరాడి రిట్లు నేల
ప్రాలి కాదె భగీరథరఘుయయాతి
నహుషముఖ్యులు విశ్రుతోన్నతులు గనిరి. 1

వ. భారతవర్షంబునందలి యుదార విభూతి విలాసంబున కాస
పడి యెట్టివారును నీసునంబెనంగ కుండుదురె. దీనివిస్తారంబు
విను వివరించెద. 2

ఆ. మలయ మనఁగ శుక్తి మంతంబునా వింధ్య
మనఁగఁ బారియాత్ర మన మహేంద్ర
మనఁగ ఋక్షవంత మన సహ్య మన నిండుఁ
గులనగంబు లేడు వొలుచు నధిప. 3

వ. వీనియందు వివిధమణి గణంబులు సమకూర్పవచ్చు ననిన
ఖని విశేషంబులు సెప్పనేల ? మఱియు నుపమహీధరంబు
లనేకంబులు గలిగియుండు వానియందు. 4

క. ఇనుమును రాగియుఁ దగరం
బును వెండియుఁ బసిఁడియుం బ్రభూతము లై పే
ర్చిన సిరిఁ జేయఁగ నొప్పెడు
ఖను లెడనెడఁ బెక్కుగలవు కౌరవనాథా! 5

క. పండియు ధనార్జనంబును
గొండల వలనను ఘటించు కొననగు నేర్పుం
దండితనంబును బాడియు
నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి యున్న ట్లయినన్. 6

వ. గంగయుఁ దుంగభద్రయు వేత్రవతియు వేగవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు యమునయుఁ దమసయు శరావతియుఁ గావేరియు గోదావరియు నర్మదయు బాహుదయు సరయువును శతద్రువును వితస్తయు విపాశయుఁ దామ్రపర్ణియు నను మహానదులుఁ మఱియు ననేకసరిద్విశేషంబులునుం గలిగి వీనివలన నానాముఖంబుల ధనధాన్యాది సంపదాగమంబులు సొంపు మిగిలి యుండు. 7

క. ఎడనెడఁ బఱపై యొప్పెడి
యడవు లనేకములు వాని యందర్థము సే
రెడివెఱవులు పెక్కులు చొ
ప్పడియుండు నయంబుతోడి బలిమి గలిగినన్. 8

వ. ఆంధ్రసింధుచోళాద్యనేక జనపదంబు లీ (భారతవర్షంబున) సమస్త వస్తు సంపత్సంపాదనంబు లయిన గుణవిశేషంబుల వెలసి పురుషార్థంబులకు ధర్మార్థకామములకుం గారణంబులై కమనీయంబు లగుచుండు. 9

క. వినికిఁ గలిగి రక్షించుచు
ననువున దయతోడి పాడి నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగనేలి పొగడొం
దిన రాజున కుర్వి కామధేనువు కాదే?. 10

ఆంధ్రులు.

యయాతికొడు కనువునకు సభానరుండుఁ జక్షువుఁ బరోక్షుండు ననువారు మువ్వురుపుట్టిరి. అందు సభానరునకుఁ గాలనాథుండుఁ గాలనాథునకు సృంజయుండు సృంజయునకుఁ బురంజయుండుఁ బురంజయునకు జనమేజయుండు జనమేజయునకు మహాశాలుండు మహాశాలునకు మహామనసుండు మహామనసునకు నుశీనరుండుఁ దితిక్షువు నన నిరువురుజన్మించిరి. అందుఁ దితిక్షునకు రుశద్రథుండు, రుశద్రథునకు హేముండు హేమునకు సుతపుండు సుతపునకు బలియుఁ బుట్టిరి. ఆబలివలన నంగవంగ కళింగ సింహపుండ్రాంధ్రులను పేళ్లుగలవా రార్వురుకుమారులు పుట్టిరి. వారలు తూర్పుదేశంబులకు రాజులయి యాదేశంబులకుఁ దమతమ నామధేయంబు లిడి యేలిరి.

భాగవతము : నవమస్కంధము.

మన భాష.

గీ. తెలుఁగ దేల యన్న దేశంబు తెలుఁ గేను
దెలుఁగు వల్లభుండఁ దెలుఁగొకండ
యెల్ల నృపులు గొలువ నెఱుఁగవే బాసాడి
దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స.

—కృష్ణదేవరాయలు.

గీ. జనని సంస్కృతంబు సకలభాషలకును
దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స
జగతిఁ దల్లికంటె సౌభాగ్యసంపద
మెచ్చుటాడుబిడ్డ మేలు గాదె!

—క్రీడాభిరామము.

ఉ. అచ్చ తెలుంగు పద్దె మొకటైనను గబ్బములోన నుండినన్
హెచ్చని యాడుచుందురది యెన్నుచుఁ బెద్దలు! పొత్తమెల్లని
ట్లచ్చ తెలుంగున న్నొడువ నందులచంద మెఱుంగువారునిన్
మెచ్చరొ యబ్బురంబనరొ మేలనరో కొనియాడరో నినున్.

పొన్నికంటి తెలగన్న—యయాతిచరిత్రము.

క. మును మార్గకవిత లోకం
బున వెలయఁగ దేశికవితఁ బుట్టించి తెనుం
గున నిలిపి రంధ్రవిషయం
బునఁ జనఁ జాళుక్యరాజు మొదలుగఁ బలువుర్.

నన్నెచోడుఁడు—కుమారసంభవము.

ద్వి. ఆరూఢగద్య పద్యాది ప్రబంధ
పూరిత సంస్కృత భూయిష్ఠరచన
మానుగా సర్వసామాన్యంబుగామి
జానుఁదెనుఁగు విశేషము ప్రసన్నతకు.

—పండితారాధ్య చరిత్రము.

ఉరుతర గద్య పద్యోక్తుల కంటె
సరసమై పరగిన జానుఁదెనుంగు.

—బసవపురాణము.

విఖ్యాతాంధ్రనగరములు.

కొండవీడు.

సీ. పరరాజ్య పరదుర్గ పరవైభవశ్రీలఁ
గొన కొని విడనాడుఁ గొండవీడు
పరిపంథిరాజన్యబలముల బంధించు
కొమరు మించినజోదు కొండవీడు
ముగురు రాజులకును మోహంబు పుట్టించు
గుఱుతైన యురిత్రాడు కొండవీడు
చటుల విక్రమకళా సాహసం బొనరించు
కుటిలాత్ములకు గాదు కొండ వీడు
తే. జవనఘోటక సామంతసరసవీర
భట నటానేకహాటక ప్రకటగంధ
సింధురారవ మోహనశ్రీలఁ దనరు
కూర్మి నమరావతికి జోడు కొండవీడు. —చాటువు.

కొండపల్లి.

సీ. ప్రభవించె నే వీటఁ బర్వతాగ్రంబున
  నరిగిరీశ్వరుఁడు శ్రీనాయకుండు
వసియించె నే వీట వర్ణిత సాలాంత
  రమున మూలస్థానరాజమౌళి
యుదయించె నేవీట నుత్తరాశాతట
  భూమణీకృతనింబ పుట్టలాంబ
వరియించె నే వీట వలదిశా కోణంబు
  నందు గుబ్బటల మైలారమూర్తి
తే. వినుతిఁ గాంచె నే వీటను విప్రరాజ
వైశ్యశూద్రాది బహువిధవర్ణసమితి
యట్టి పురరత్న మొప్పు భవ్యాంబుజాత
మండితామర తరువల్లి కొండపల్లి.

సకలనీతినిధానము.

బందరు.

సీ. శ్రీకంఠ వైకుంఠ సేవావికుంఠవం
  దారు మందిరము బృందారపురము
నిరతోత్స వైశ్వర్యని కరాభిభూతబృం
  దారకపురము బృందారపురము
సంతతాయాత యాచకజనవ్రాతమం
  దార భాసురము బృందారపురము
సకలవర్ణాశ్రమాచార సంపత్సమం
  దారతి భరము బృందారపురము
తే. శిల్పినర్తక వర్తకచిత్రకార
సూత్రకారాది వివిధ విచిత్రకృత్య

దానధర్మపర ప్రజోత్కరచకోర
కారవిందారి కరము బృందారపురము

పోచిరాజు వీరకవి—భల్లాణచరిత్రము.

పిఠాపురము.

సీ. చక్రవాళాహార్యజలధితుల్యోన్నత
  ప్రాకార పరిఖావిరాజితంబు
సాంద్రముక్తా సౌధచంద్రశాలానేక
  భర్మనిర్మిత హర్మ్య శర్మదంబు
కరిసైంధవాందోళికాధేను ధనధాన్య
  వన దేవగృహ సరోవర్ణితంబు
విమల చాతుర్వర్ణ్య విద్వత్కవిశ్రేష్ఠ
  భటనటామాత్య విస్ఫారితంబు
తే. రాజమాహేంద్ర వరదుర్గరాజ్యభూరి
భారసంభరణాక్రాంత భాసమాన
రావుమాధవనృపపరిరక్షితంబు
భోగనికరంబు పీఠికాపురవరంబు

కూచిమంచి తిమ్మకవి—లక్షణసారసంగ్రహము.

రాజమహేంద్రవరము.

సీ. ఉండు నే వీట మార్కండేయమునినాథ
  సజ్జలింగ మనంగశాసనుండు
ప్రవహించు నే వీటిపశ్చిమ ప్రాకార
  మొరసి గంగమ్మ సాగరముకొమ్మ
యావిర్భవించినాఁడే వీటికోటలో
  బలభేది మదనగోపాల మూర్తి

పాలించు నేపీటిప్రాగు దక్కోణంబు
సుమ ప్రోది శ్రీమల్లగూరి శక్తి
తే. ప్రబలధారసురత్రాణ భద్రజాతి
కరిఘటాసైన్య దుస్సాధ కనకలోహ
గోపురద్వాఃకవాట ప్రదీపితమతి
సాంద్ర విభవంబు రాజమహేంద్రపురము.

—కాశీఖండము.

సోమరాజుపల్లి.

సీ. లవణాబ్ధి వేలహేలాకాంచి యగునంధ్ర
ధరణిమండలికి ముత్యాల జల్లి
సంగ్రామ పార్థరాజన్య రాజశ్రీకిఁ
బెంపుమీఱిన జగజంపువెల్లి
దాతలు సముదంచిత ప్రసూనములు గాఁ
గామితార్థము లిచ్చుకల్పవల్లి
యాఱువది నాల్గువిద్యలకు నపూర్వఘం
టాపథంబైన పట్టణమతల్లి
తే. పంటనృపకౌస్తుభములకుఁ బాలవెల్లి
కదన జయలక్ష్మికి తొలుచూలు కన్నతల్లి
విపుల భుజదర్ప దర్పితవిమతరాజ
రాజహృద్భల్లి మా సోమరాజుపల్లి.

—శృంగారశాకుంతలము.

నెల్లూరు.

సీ. పాలించు నేపీట బ్రహ్మాదివంద్యుండు
లీలమూల స్థానలింగ గురుఁడు

దీపించు నే పీట దేవాలయంబులు
ధావళ్య నవసుధాధౌతము లయి
ప్రవహించు నే పీట బ్రహ్మాండ కర్పరం
బొరసి మిన్నులుముట్ట నున్న పెన్న
చెలువందు నే పీటఁ జిరకాల జీవన
స్వర్ణాల చెఱువు సంపూర్ణ మగుచు
తే. ప్రజలకును మన్కి సకలసంపదల కున్కి
భోగముల వీడు సురపతిపురికి నీడు
నమ్మికల పెంకి వైరులఁ జిమ్ముకొంకి
భాగ్యనికరంబు నెల్లూరు పట్టణంబు.

మంగళగిరి.

సీ. కళ్యాణసరసిలోఁ గదిసి మజ్జనమాడి
ధౌత వస్త్రంబు లంగముగఁ దాల్చి
కుధరాగ్రమెక్కి మార్కొండ లక్ష్మిభజించి
నరసింహునకు వందనములు చేసి
మిరియంబు కలఁకువ మెదిపి చక్కెఱతోడఁ
గలిపి తియ్యని పానకములు చేసి
స్వామి కర్పించి శేషంబైన సగమును
భక్తులకెల్లను బంచిపెట్టి
తే. నగము దిగివచ్చి శివదర్శనంబు చేసి
దిగువ నరసింహు నిందిరాదేవిఁ గొలిచి
భోగమోక్షంబు లనుభవింపుదురు జనులు
సత్య మిది మంగళాచలస్థలమునందు.

సీ. వేంకటాచలమున వేసట నొందక
వడలు భుజింపఁగాఁ బొడము దప్పి
శ్రీరంగమున నాస దీఱఁగఁ బొంగల్లు
భోజనం బొనరింపఁ బొడము దప్పి
కాంచీపురంబులోఁ గాంక్షతీఱెడునట్లు
లిడ్డెనల్ భక్షింప నెసఁగుదప్పి
యళగిరిస్థలమున నాపోవఁగా దోసె
లారగించిన బుట్టినట్టిదప్పి
తే. యర్చకస్తోమ హస్తశంఖాగ్రముక్త
లలితగుడజలధారా ఘుళంఘుళాయ
మానపానీయ మహిమచే నణఁచికొనుచు
జలజనాభుండు మంగళాచలమునందు. 2

పాలకొండసీమ.

శా. క్షేమాకీర్ణ వికీర్ణ ధామములు నక్షీణేక్షురంభాటవీ
స్తోమంబుల్ బహు శాలిధాన్యతతులెచ్చోటన్ నదీమాతృక
గ్రామంబుల్ బహుళాగ్రహారములనేకంబుల్ ధరంజూడఁగా
క్షామం బన్నది లేదు క్షీరగిరిదేశంబందు నెందేనియున్.

డిండిముఁడు మునులకుఁ జెప్పిన

విద్యానగరనిర్మాణము.

శా. విద్యారణ్యు లనంగ నెవ్వరతఁడే విద్యం బ్రకాశించె నీ
హృద్యం బైనపురం బొనర్చువిభవం బేలాగునం గాంచెనో
చోద్యంబయ్యెడిమీరువిన్నకథయిచ్చో లెస్సగాఁ దెల్పఁడీ
యాద్యంతంబునటన్న దత్సభికులాహ్లాదంబుతో నుండఁగన్.

క. స్వామీ ! విద్యారణ్య
స్వాములచరితంబుఁ దెలుపవలె నంటిరి గా
యీమానవులకు నమ్ముని
సామర్థ్యం బెఱుఁగ వశమె జగతీరమణా! 2
మ. నరులజ్ఞానవిమోహితాత్ములగుటన్ రక్షింపఁగా నెంచి శం
కరుఁడే శంకరుఁడై విభేదమతముల్ ఖండించి వేదాంతశా
స్త్రరహస్యస్థితిఁ దెల్పఁగా నతఁడె విద్యారణ్యమూర్తిన్ జగ
ద్గురుఁడై తోఁచెఁ దదీయవైభవము లెందున్ మెచ్చఁగా శక్యమే. 3
తే. సకలవిద్యాప్రవీణుఁ డై జనవరేణ్య
యమ్మహామాని శ్రీలక్ష్మి నాత్మఁ గోరి
మహితచింతామణీమంత్రమర్మ మెఱిఁగి
సాత్త్వికోన్నతిఁ బెక్కేండ్లు జప మొనర్చె. 4
వ. ఇట్లఖండవిద్యాసుధాసాగరంబునఁ బొడమినరత్నంబు కైవ
డిందవరు నమ్మహాలక్ష్మిం గూర్చి తదీయసాక్షాత్కారం బపే
క్షించి యమ్మునీంద్రచంద్రుండు బహుకాలంబు తీవ్రతపంబు
సేయుటయుఁ దత్తపోగ్రతకుం గరుణించి యొక్కనాఁడు. 5
సీ. కలువలు వెదఁజల్లు కలికిచూపులతోడ
ముద్దుగుల్కు మెఱుంగు మేనితోడఁ
గుందంబు నడఁగించు మందహాసముతోడ
విలసిల్లు వాలారు వేణితోడఁ
మించుల నలరించు మేల్మిసొమ్ములతోడఁ
దమ్మిపూ లమరు హస్తములతోడ
శ్రీహరికొనగోటి చెక్కునొక్కులతోడఁ
దళుకుమించు కడానివలువతోడ

తే. గాముఁగన్నమ్మ నలమేనిసామి కొమ్మ
కమ్మపూరెమ్మ యపరంజికళుకుబొమ్మ
కలిమిముద్దులగుమ్మ సత్కరుణగ్రమ్మ
నమ్మునీంద్రుని ప్రోలఁ బ్రత్యక్షమగుచు. 6

తే. వరమునీశ్వర వేఁడుము వరమటన్నఁ
గరములు మొగిడ్చిసంతోషకరముగాఁగఁ
బరమసద్భక్తి వెలయఁదత్పరమతీవ్ర
భాసమానస్థితుల్ మించఁ బ్రస్తుతించి. 7

తే. అమ్మహాదేవితోడ నిట్లనియె నతఁడు
వేడ్కమీఱంగ నాపేర వెలయునట్టి
పురముఁ గావింపవలయుఁ దత్పురమునందుఁ
జెలఁగి సతతంబు నీవు వసింపవలయు. 8

చ. అనవిని యిందిరారమణియమ్మునిచంద్రునితోడఁ బల్కెనో
వినుతగుణాఢ్యనీదువెను వెంటనెవచ్చెదఁ బొమ్ము ముంగలన్
ఘనతరలీలలం బురము గట్టుటకుం దగుచోటుగాక నన్
గనుఁగొనఁబోకు మియ్యెడనె క్రమ్మఱు సన్మునిరాజశేఖరా. 9

వ. అనిన నమ్మహానుభావుం డట్లు తనయున్న చక్కటికిం
జక్కని దక్షిణంబుగాఁ గతిపయప్రయాణంబులు సలిపి
ముందటఁ దుంగభద్రాస్రవంతిం గాంచి యందుఁ గృతావ
గాహుండై యచ్చటిమానులం దన్నదీతటప్రదేశప్రభావం
బుఁదెలుపం గోరినఁ బురాణజ్ఞులగువా రిట్లనిరి. 10

తే. మునుపు సుగ్రీవుఁడును వాలియును గడంగి
ఖండనముఁజేసి రిచ్చటఁ బ్రబలుఁడైన

వాలి కలికి మతంగపర్వతము నెక్క
నల్ల రవిసూనుఁ డట శత్రుఁ డరుగరామి. 11

తే. అమ్మతంగమునీంద్రుని యాజ్ఞవలన
శాపయుక్తుండు గాన నాశైలమునకుఁ
జనఁగ భయమంది సుగ్రీవు జాడఁబోక
క్రమ్మఱును వాలి యిది పూర్వకథ మహాత్మ! 12

సీ. ఇది నిజోన్నతశృంగహేవాకజితమేరు
కుధర మై తగు హేమకూటశైల
మది పతంగతురంగహారితప్రభాసంగి
మరకతశిఖర మా మాల్యవంత
మిది వశ్యమునిదృశ్యహితలతాంచితమహా
భూమిజయుతఋష్యమూక శిఖరి
యది మతంగజబృంహితారవప్రతిరవ
ప్రదకంధర మతంగపర్వతంబు

తే మునిజనోత్తమ కిష్కింధ యనఁగఁ దనరు
నిమ్మహాపుణ్యభూమి నీ విందు నిల్వ
నర్హ మనుటయు విని యమ్మహానుభావుఁ
డాత్మ నద్భుతమంద నయ్యవసరమున. 13

తే. తత్ప్రదేశంబునందు నెంతయును వింత
మీఱఁగా నొకకుందేలు సారమేయ
మును మహోద్ధతిఁదఱుమునప్పురముఁ జూచి
యౌర! యిది యద్భుతం బని యాత్మనెఱిఁగి. 14

క. వీరక్షేత్రం బగు నిది
గారవమున నగర మిచటఁ గావింప శుభ

శ్రీరంజిల్లు నటించెఁ
సారమతిఁ గనన్మహార్తచతురత వెలయన్. 15

సీ. కోటలా తెఱగంటి పాటలాధర లెల్ల
నాటలాడఁ దలంచ హాసుమించ
మేడలా మిన్నేటి జాడ లానినయంచ
జోడులాడటఁగాంచు సొబగెసంగ
శాలలా నవరత్నజాలలాలితకాంతి
లీలరాశినవింత మేలుఁజూప
బాలలా మనుని బాగాల లాఁగునఁ బల్కు
హేలలోఁ గొనఁజాలు నితవుమీఱి
తే. నపుర నిర్మించెఁ దనపేర నఖిలలోక
పాలకపురాధిక ప్రభాబంధురముగఁ
గరిమదనరంగ విద్యానగరమునాఁగ
మెఱయుపురరత్న మాధరామరవరుండు. 16

క. అది మొదలిఱువదిపట్టము
లిదివఱకు నృపాలతిలక యిది మీఁదట న
ర్వది యేండ్లు వెలయునట్లుగ
మొదటఁ నిర్ణయ మొనర్చె మునివరుఁ డెలమిన్. 17

—కృష్ణరాయవిజయము.

సీ. ఎదురైనచోఁ దన మదకరీంద్రము డిగ్గి
కేలూఁతఁ యొసఁగి యెక్కించుకొనియె
మనుచరిత్రం బందుకొను వేళ బురమేగఁ
బల్లకి కేలూఁతఁబట్టి యెత్తెఁ

గోకటగ్రామాద్యనేకాగ్రహారంబు
లడిగినసీమలయందు నిచ్చె
బిరుదైన కవిగండ పెండేరమున కీవె
తగు దని తానె పాదమునఁ దొడిగె
తే. నాంధ్రకవితాపితామహ యల్లసాని
పెద్దనకవీంద్ర యని నన్ను బిలుచునట్టి
కృష్ణరాయలతోఁ దివి కేగలేక
బ్రతికియుండితి జీవచ్ఛవంబ నగుచు.

అల్లసాని పెద్దన.

మహాపురుషులు

సీ. హేమాచలముదాఁక నేకచ్ఛత్రంబుగా
భువి యేలె మీతాత బుద్ధవర్మ
మీతాత కురియించె మెఱసి మాధవవర్మ
గరిమతోఁ బెజవాడఁ గనకవృష్టి
పాండ్యకేకయచోళపరవీరబలములఁ
దెగటార్చె మీతాత దేవవర్మ
పిడుగుముత్తియముగా వడినేసె మీతాత
భీకరంబుగఁ జిక్క భీమనృపతి
తే. చండవిక్రమఘనవంశ జలధిచంద్ర
బాపు నగధీర రణరంగ భైరవాంక
పొసఁగ నెవ్వారు నీసాటి పూనపాటి
రాచవిభుతమ్మ యుద్దండ! రాచమావ.

కాకతీయప్రభువు.

సీ. పూర్వాపరాబ్ధులు పొలిమేర లై యుండ
నేరాజు జగమెల్ల నేలఁ గలిగె
లక్షింపఁ దొమ్మిదిలక్షల విలుకాండ్రు
రేరాజు బలమందు నెనసియుండ్రు
ధరణి డెబ్బదియేడు గురునాయకోత్తము
లేరాజు సేవింతు రిచ్చగించి
దాక్షిణాత్యులనెల్లఁ దఱిమి జయస్తంభ
మేరాజు నిలిపె రామేశ్వరమున
తే. నతఁడు కాకతివీరరుద్రావనీశుఁ
డస్మహారాజు చెప్పంగ నలరె ధాత్రి
రాజశేఖరుఁ డెంతయు రమణతోడ
జగము పాలించు భూలోక చక్రవర్తి.

అనవేమనృపాలుఁడు.

క. కొంచెపు జగములలోపల
నంచితముగ నీదుకీర్తి యనవేమనృపా
మించెన్ గిరి ముకురంబునఁ
బంచాశురి శివుఁడు మదిఁ బ్రపంచముఁ బోలెన్. 1

తే. పందికొమ్మెక్కి పెనుబాము పడగ లెక్కి
మేటితాఁబేటి వీఁపెక్కి మెట్టలెక్కి
విసివి వేసారి యనవేమ విభునిఁ జేరి
రాణివాసంబుఁ గనఁ గాంచె రత్నగర్భ! 2

నూజివీటి అప్పారావు.

చ. వెలమకులంబునందు నిలువెల్లరు కాంతలటంచుఁ బల్కున
ప్పలుకు లబద్ధమయ్యెఁ గుల పావనుఁడీఘనుఁ డప్పరాయరా
ట్కులభము కీర్తికాంత కృతికాంత మహీజయకాంత యివ్వడీ
కలిజగమంతటన్ దిరుగఁగాఁ గనుఁగొంటిమి చిత్రమారయన్.

వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రిప్రభుఁడు.

తే. వైభవోపేంద్రుఁ డైనట్టి వాసిరెడ్డి
వేంకటాద్రీంద్రుఁ డొక పెండ్లి వేళయందుఁ
బిన్నదొరలకున త్తిరుగొన్నకర్చు
పృథ్విఁ గల రాచవారికిఁ బెండ్లికర్చు!
క. వెన్నెలవలెఁ గర్పూరవుఁ
దిన్నెలవలె నీదుకీర్తి దిగ్దేశములం
దౌన్నత్యంబున వెలసెను
విన్నావా వాసిరెడ్డి వేంకటనృపతీ!

పూసపాటి విజయరామరాజు.

ఉ. రాజు కళంకమూర్తి రతిరాజు శరీరవిహీనుఁ డంబికా
రాజు దిగంబరుండు మృగరాజు గుహాంతరసీమవర్తి వి
భ్రాజిత పూసపాటి విజయరామనృపాలుఁడె రాజుగాక యీ
రాజులు రాజులా పెనుతరాజులుగాని ధరాతలంబునన్.

సాళువతిమ్మమంత్రి.

చ. కరచరణాదులందఱకుఁ గల్గినయంతట నే సమర్థతన్
మెఱవఁడెఁ గాంచనేర్తురె మనీషివరుల్ ధరలోన నెవ్వరి
క్కరణిఘటించుచుం గృతయుగంబునఁ ద్రేతను ద్వాపరంబునం
దరయఁగ సాళ్వ తిమ్మసచివాగ్రణికిన్ సమమంత్రి కల్గునే.

వత్సవాయి తిమ్మజగపతిరావు.

ఉ. తేఁకువ కోడ వత్సవయ తిమ్మజగత్పతి ప్రాపు సేరితిన్
రాకు దరిద్రమా యికఁ బరాకున నైన గిరాకు నైన నీ
పోకలు సాగ వింకఁ జెడిపోవక మా పగవారిఁ జేరుమా
దీఁకొని వచ్చితేని నినుఁ దిట్టక కొట్టక మాన నిమ్మహిన్.

మల్కిభరాముకుతుపషాహి.

ఉ. ఏడుకులాద్రులెక్కి వెసనేడు పయోధులు దాఁటి లీలమై
నేడవు దీవులం దిరిగి యేడుగడన్ విహరించి కీర్తి యీ
రేడుజగమ్ములన్ వెలయ నేచిన మల్కిభరామ చంద్రుఁడే
యేడవ చక్రవర్తి పదునేడవ రాజు ధరాతలమ్మునన్.

కృష్ణరాయలు.

మ. బలభిన్నాగము చెంపఁ గొట్టి గిరిజాప్రాణేశు నత్తెక్కి వా
గ్జలజాతేక్షణ కొప్పు పట్టి శశివత్సం బెక్కి ధట్టించి యా
బలరామున్ మొలఁ బట్టి నీయశము భూభాగంబునన్ మించె నా
లలనామన్మథ! కృష్ణరాయ నరపాలా రాజకంఠీరవా!

అగస్త్యుని యాంధ్రదేశయాత్ర.

వ. అనంతరంబు దక్షిణకాశీసందర్శనంబునం గాని కాశీవియోగ వేదనాభారంబు డిందువడదని డెందంబు ననిశ్చయించి మంద మందప్రయాణంబులఁ గెందలిరాకుబోడిన్ ముందఱఁ బిఱుంద నడపించుచు నెడనెడఁ బుణ్యవాహినీతీర్థంబులఁ గ్రుంకులు వెట్టి యష్టమూర్తి నభ్యర్చించుచుఁ గొన్ని వాసరంబులకుఁ గుంభసంభవుండు గోదావరి నారసి కొనుచు నాంధ్రదేశం బున కరుగునప్పుడు. 1

మ. అహారారంభములందుఁ బ్రస్రవణశైలాధిత్యకాకందరా
కుహరక్రోడ కటాహ గద్గద నటవాద్గోదావరీ సింధువా
ర్లహరీ శీకరమాలికాశిశిరముల్ పంపాసఖుల్ దండకా
గహనగ్రాహులు వాయువుల్ దపసికిం గల్పించె నాహ్లాదమున్.

తే. ఋషికిఁ బంపాసరో వీచి పృషత శిశిర
గంధవాహ ప్రవాహ సంబంధములును
గాశికాక్షేత్ర విప్రయోగ ప్రభూత
తాపశాంతి యొనర్పంగ నోపవయ్యె. 2

సీ. పట్టిన శ్రీవీరభద్రేశు సేవించి,
తిలసోమనాథు నంఘ్రులకు నెఱఁగి
పురశాసను ననంత భోగేశ్వరస్వామి,
హిమశైలకన్యకాధీశుఁ గొలిచి
పద్మాద్రిపై రుద్రపాదంబు లర్చించి,
చేరి మార్కండేయ శివు భజించి
కోటిపల్లీతీర్థ కుండలాముఖముల,
నర్ధేందుధరు విరూపాక్షుఁ దలఁచి.

తే. వల్వలస్థానమున భూతభర్త నిలిపి
కొంతమున వృద్ధగంగను గ్రుంకు వెట్టి
దక్షవాటిక సప్త గోదావరమున
మునిఁగి భీమేశ్వరునిఁ గాంచె మునివరుండు. 3

శా. ప్రాతఃకాలము తీవ్రభానుఁ డుదయింపన్ సప్తగోదావరి
స్రోతఃపూరమునన్ మునింగి యభవున్ సోమార్ధచూడామణిన్
జ్యోతిర్లింగమయస్వరూపుఁ గొలిచెన్ శుద్ధాంతరంగంబునన్
ఖ్యాతిప్రత్యమహాప్రభావనిధి లోపాముద్ర భీమేశ్వరున్.

మ. మునిచూడామణి యెల్లసత్కళలకున్ మూర్ధాభిషిక్తుండుగా
వున భూరికరణాంగహారములు తావుల్ మెచ్చి కీర్తించుచున్
శనివారోత్సవవేళఁ గన్గొనియె నాస్థానంబునన్ రాజనం
దనయుం దానును దేశిమార్గమున గంధర్వాప్సరోనృత్యముల్.

వ. అంత. 6

తే. కుంభజుఁడు దక్షిణాభిముఖుం డగుటయు
వదను వీక్షించి వచ్చెనో యనఁగ వచ్చె
శంబరారిప్రతాపాగ్ని సామిధేని
నవశరద్వేళ శ్రీభీమనాథుఁ గొలువ. 7

తే. చిగురుఁ గొన్న రజస్స్ఫూర్తిఁ జెలఁగుమాసి
జలద కుంభోదకంబున జలక మాడి
మలయజాచ్ఛపయోధర మందలీల
దిగ్వధువులందు శుచిఁ బ్రవర్తించె నినుఁడు. 8

వ. అనంతరంబ. 9

తే. కార్తికికవేళ భీమశంకరుని నగర
వింధ్యనంస్తంభయిత దూతె విమల బుద్ధి
తొయ్యలియుఁ దానుఁ బుచ్చుల తోరణంబు
కలుష సంహతి సంహార కారణంబు. 10

క. దక్షిణవారాణసి యగు
దాక్షారామంబుసొచ్చి తరుణేందుధరున్
వీక్షించినఁగోలెను గా
శీక్షేత్రాలోకసుఖము చేకుఱె బుషికిన్. 11

క. క్లేశంబును సౌఖ్యంబును
నాశవునను కుంభజన్ముఁ డభిమరించెం

గాశీవిరహము దక్షిణ
కాశీసంగమము వరుసఁ గలిగినకతనన్. 12

వ. పరోపకారపరుం డైన వానికిం బుంఖానుపుంఖంబులు సంప
దలు సంభవించుఁ దీర్థస్నాన దాన జప హోమ దేవ
తార్చనాదులు పరోపకారంబునఁబోల నేరవు; పరోపకారంబు
కంటె ధర్మంబు లేదు; లోకోపకారపరాయణుం డైన
వాతాపితాపసున కింతలేసి ప్రయోజనంబులు నమకూఱు
కుండునే? యివ్విధంబున భోగమోక్షనివాసంబయిన దాక్షా
రామంబునం గొన్నిదినంబులుండి కొల్లాపురంబున శ్రీమ
హాలక్ష్మి దర్శింపం బోఁదలంచి యమైత్రావరుణి. 13

సీ. అంతఃప్రవాహియై యావిర్భవించె నే
ధరణీధరము పొంతఁ దల్లిఁ బాసి
పాఱె నే శైలంబు పాదమూలంబున
గల్లేటితో వృద్ధగంగ వాసి
యుదయించె నేకొండ యుత్తరాశారసా
తలకుక్షి సప్తగోదావరంబు
జనియించె నే శిలోచ్చయము దక్షిణమునఁ
గణ్వవాహిని యుప్పుకడలికొమ్మ

తే. పద్మగిరి తోడఁబుట్టువే పర్వతంబు
బలిసి యుండు నేయద్రికిఁ బంచలింగి
యట్టి వీరభద్రాఖ్యమహాచలమున
కరుగుదెంచెను వింధ్యమదాపహారి. 14

వ. ఇట్లరుగుదెంచి లోపాముద్రకిట్లనియె. 15

తే. దక్షిణానంద విపిన మధ్యంబునందుఁ
గ్రతువిధి ధ్వంసవేళ దేవతల నఱికి
వీరభద్రేశుఁ డే యద్రి వెన్నుఁ దన్ని
గౌతమీవారిఁ దరవారిఁ గడిగి నాఁడు. 16

తే. పంకజాక్షి! ధరము వీర భద్ర గిరియు
నంధ్రభూమికి వక్షోరు హద్వయంబు
భువన చక్షుఃకదంబ మంభోరుహాక్షి
గౌతమీగంగ ముత్యాల కంఠమాల. 17

సీ. ఎవ్వాఁడు డాచేతి క్రొవ్వాడి నఖమునఁ
జిదిమె భాషాదేవి చిగురు ముక్కు
గనక మేఖల గ్రుచ్చి కట్టె నెవ్వాఁడు లీల
జెఱఁగుమైఁ బూషార్కు మెఱుఁగుఁ బండ్లు
కోరకెవ్వాఁడు పదాంగుష్ఠభాగంబున
నుడురాజు పొట్టగుజ్జుఱకనూఁదెఁ
దఱిగె నెవ్వాఁడు ఖడ్గ ధారాంచలంబున
నగ్నినాలుక లేడు నంటఁ బట్టి

తే. మోదె నెవ్వాఁడు ముప్పది మూఁడు కోట్ల
వేలుపులఁ బాఱఁ బాఱవె న్వెంటఁ దవిలి
యట్టి శ్రీవీరభద్రుఁ డీ యద్రిమీఁద
భద్రకాళియుఁ దానుండుఁ బద్మనయన! 18

తే. బ్రహ్మసంవేద్య మాదిగాఁ బట్టి సాంత
మతివ గోదావరీ నదీ హారమునకు
నడుమ నాయకరత్నమై నలువు మిగులుఁ
బంచలింగాశ్రయము వీర భద్రశిఖరి. 19

వ. అని చెప్పి యచ్చోటుఁ గదలి కతిపయప్రయాణంబుల. 20

క. క్షీరారామంబునఁ బ్రా
చ్యారామంబునను గాది మారామమునం
దారాధిప చూడామణి
నారాధించెను మునీంద్రుఁడవ డతివయుఁ దానున్. 21

వ. అనంతరంబ కతిపయప్రయాణంబుల శ్రీశైలంబు దరిసి. 22

తే. అర్థిఁ గుంభోద్భవుండిట్టు లనియె సతికిఁ
బద్మలోచన! చూడు శ్రీ పర్వత మిది
పాయ కిందుండుఁ బార్వతీ ప్రాణవిభుఁడు
మల్లికార్జున దేవుండు మదనవైరి. 23

తే. ధవళలోచన! శ్రీపర్వ తంబు మహిమఁ
బ్రస్తుతింపంగ శక్యమే బ్రహ్మకైన
గండ శిల లెల్ల శంభులిం గంబులిందు
సిద్ధమును లిందు జరియించు చెంచులెల్ల. 24

క. చాకున్న నీదు ముక్తుల
శ్రీకాళీక్షేత్ర మెవ్వరికి నే; నిక్కం
బీకుధరమిచ్చు శిఖరా
లోకనమాత్రమున ముక్తులుల్లసిలంగన్. 25

—కాశీఖండము.

ఆంధ్రులు: ఫ్రెంచివారు.

(రంగరాట్ఛందస్సు.)

సీ. ఏదేవదేవుని పాదపరాగంబు
శిరసావహించు నిర్జరసమూహా

మీమహామహు దివ్యనామకీర్తనములు
భజనగావింతురు పరమహాను
లేస్వామిశుభమూర్తి నీక్షింపమదిఁగోరి
కమలజప్రముఖులు నెమకుచుంద్రు
లేదయానిధియపాంగేక్షణం బాసించి
వ్యాసాదిసద్భక్తులాశ్రయింతు
తే. రట్టిపురుషోత్తముని బరమాత్ముఁడైన
కృష్ణదేవుని సుతునిఁగాఁ బ్రేమఁ బడసి
బలిమిఁ గలిమిని మించి వ్రేపల్లెనుండు
నందుఁ డొకనాఁడు సంతతానందుఁ డగుచు. 1

సీ. శ్రీకృష్ణమూర్తి నీక్షించి మించినభక్తిఁ
బరమాత్మ జగదీశ భక్తవరద
నీవిట్లు వసుదేవదేవకీదేవుల
కడుపునఁ బుట్టి నాకొడుక వనఁగ
నమరి సమస్తలోకములను సత్కీర్తి
యొనరఁ జేసితివి యింకొక్కమనవి
యున్నది నీవు సమున్నతప్రేమ మ
ద్వంశంబున జనింపవలయు ననుచు
తే. నెలమిఁ బ్రార్థింప నట్టు లీకలియుగమున
నవతరించెద నని చాలనాదరించి
పలుక నా నందుఁ డుల్లంబు పల్లవిల్ల
నల్లవ్రేపల్లె శ్రీ లుల్లసిల్ల వెలసె. 2

క. ఆతనిమనుమలు భువన
ఖ్యాతభుజాబలవినిర్జితారాతిధరి

త్రీతలనాథులు కొందఱు
నూతనరాజ్యపరిపాలనోత్సుకు లగుచున్. 3

తే. ప్రబలితమకు విభాగసంప్రాప్త మగుచు
నెగడుమంజీరవాణీమణీతటాక
మంచితనిజోత్తమాంగంబులను పురత్ర
యంబు నేలుచునుండిరి హర్షమునను. 4

క. అందగ్రవంశజుఁడు గో
విందనృపతి యయనపురము వెస నేలుచు శ్రీ
లంది యశం బొంది విజయ
నందనుఁ డనుపేర వెలయు నందనుఁ బడసెన్. 5

వ. ఇట్లు వడసిన యాకుమారశ్రీముఖుండు దినదినప్రవర్ధమానుండై, చతుష్షష్టివిద్యావిశారదుండై సకలశుభలక్షణలక్షితుండై తేజరిల్లుచు నొక్కనాఁడు మృగయావినోదంబుగా వనాంతరంబునకుం జని యచ్చటవిహరించుసమయంబున. 6

సీ. ఘనుఁడు విద్యారణ్యుఁ డనుపుణ్యపురుషుండు
బహుళతరైశ్వర్యపదవిఁ గోరి
పరదేవతోపాస్తి బహుకాల మొనరింప
నయ్యంబ ప్రత్యక్ష మగుచు నీదు
కోర్కెలీడేర్తు నింకొకజన్మమునకంచుఁ
బలికిన సాకులపాటుఁ జెంది
సన్యసించినను దత్క్షణమున నాదేవి
సాన్నిధ్యయై మహైశ్వర్యసమితి
తే. బలమునొసఁగినఁ జింతించి తెలివిఁగాంచి
విజయనగరాఖ్యపురముఁ గావించిమించి

దీనిఁ బాలించుటకు యోగ్యుఁడైన మేటి
యెవ్వఁడో యని యాత్మలో నెంచుకొనుచు. 7

తే. ఆమహారణ్యసీమ వేటాడువిజయ
నందనునిఁ జూచి యతనినానగరమునకు
శ్రీకరంబుగఁ బట్టాభిషిక్తుఁ జేసి
విజయనందనరాయల౯ పే రొసంగె. 8

చ. అతఁడు సమస్తభూమివలయం బనవద్యవిశేషనీతి ప
ద్ధతిఁ దగనేలుచుం గుటిల దర్పవిరోధి వరూథినీ హిమ
ప్రతతి సహస్రభానుఁడనఁ బ్రస్తుతికెక్కి మనోజ్ఞభాషియై
శ్రితజన పోషియై ప్రజలఁ జేకొని ప్రోచెను వన్నెవాసిగన్.

సీ. ఆమహామహునకు రామచంద్రాఖ్యరా
యలు పుట్టెనతనికి నెంచ దేవ
రాయలా విభునకు రాజశేఖర రాయ
లాన రేంద్రునకు గౌళనరసింహ
రాయ లాతనికి శ్రీరామ చంద్రేశుఁ డా
ఘనునకు లాంగూల గజపతీంద్రుఁ
డతనికి గరుడ మహాదేవ రాయ లా
ధీరున కచ్యుత దేవరాయ

తే. లాయనకు వీరనరసింహరాయ నృపతి
చంద్రులు దయించి రందఱు ఛత్రపతులు
చక్రవర్తులు నై ధరాచక్ర మేలి
మేలు గాంచిరి ప్రజలు మేల్మేలనంగ! 10

సీ. ఆవీర నరసింహ భూవరుపట్టంపు
రాణి లక్ష్మమ యందు రామదేవ

రాయలు తిరుమల రాయలు శ్రీరంగ
రాయ వేంకటపతి రాయఘనులు
హేమంతరాయ లీ యేవురుపుట్టిరి
యడప కర్తె యగు దీపాలియందుఁ
గృష్ణరాయలు పుట్టి కీర్తిగానప్పాజి
యనుమంత్రిఁ గూడి రాజ్యంబుఁ జేసె

తే. యశము రెట్టింప బంధువు లనుమతింపఁ
దొలుతఁ జెప్పిన యేవురు దొరలు కొంత
సీమ కధిపతు లై రందు రామదేవ
నృపతిమణి చంద్రగిరి దుర్గ మేలుచుండె. 11

క. ఆరామ దేవరాయ ధ
రారమణునకు౯ దివాకర సమద్యుతిమై
మీఱి కళాధరుఁ డనెడుకు
మారుఁడు జనియించె వంశమండనుఁ డగుచున్. 12

క. నెఱయోధ తదీయ కళా
ధరునకుఁ గౌముదికి గర్భదారకుఁ డనఁగా
వరపుత్రుఁ డొకఁడు పుట్టెను
గరికలభమువి బలవికాస ప్రౌఢిన్. 13

వ. అతఁడు దినదిన ప్రవర్ధమానుండై వదాన్యగుణ విభాసమా
నుండై యయానగరంబు పాలించుచుండెఁ దదీయకీర్తి నిఖి
ల దేశంబుల నిండి మెండుకొనినం జూచి కుముదుండు మొ
దలుగాఁ గల కవిదిగ్గజంబు లైన మంత్రులు గోలకొండనుండి
వెలువడి యాఁగర్భదారకనృపాలుని రాజధానియైన య
యన పురంబుఁ జేరి నగరివాకిట వచ్చునెడ నందు వడ్లకణ

జంబు మందఱఁ జెందియున్న ధాన్యం బేర్పఱించు నేర్ప
రియే గర్భదారకుండని యచ్చటి వారలచే నెఱింగి యిట్టి
వాఁడు మనకేమి త్యాగంబీయఁ బోయెడి నెందులకు
వచ్చి తిమని కొంతచింతించి యతని చెంతంజేరి యాశీర్వ
దించిన నారాజన్యమూర్ధన్యుండు వారి యంతరంగం బెఱింగి
చిఱునవ్వు నవ్వుచు నవ్విద్వన్నికరంబును దనయంతః
పురంబునకుం దోడ్కొని పోయి రంగలరారు బంగారు
పళ్లెరంబులఁ జిరత్నంబులగు నవరత్నంబు లుంచి, వేఱవేఱ
వడ్డించి భుజియింపుండని యుపచరించిన నయ్యర్థు లతని
సమర్థతకు హెచ్చుగా మెచ్చినం జూచి యనంతరంబ షడ్రసో
పేతంబుగా భోజనంబుఁ జేయించి వలయు ధనకనక వస్తువా
హన భూషణాంబరంబులు బహుమతులొసంగి యొసంగిన
ప్రేమను వీడ్కొలిపిన వారలుప్పొంగి. 14

చ. ఇఁక నినువంటి దాత గలఁడే త్రిజగంబులలోన నెన్నఁగా
సకల గుణాభిరామ యని సారెకు సన్నుతిఁ జేసి గోలకొం
డకుఁజని గర్భదారకు గుణాతిశయంబుల నెల్ల మేలు త
ప్పక మకరాంక భూపతికిఁ బల్కిన నాతఁడు సంతసించుచున్.

తే. గర్భదారకుఁ బిలిపించి గారవించి
ఛత్రపతి యనుపేరును వేత్రపురము
కోటి రాజ్యంబు రథరథ్యకుంజరములు
సన్నుతులొసంగి పనుప నుత్సాహలీల. 16

ఉ. వేత్రపురంబుఁ జేరి కడు వేడుక మీఱఁగ దానధర్మముల్
పాత్రమెఱింగి నేయుచు నపారయశంబును గాంచి యెంతయుం

బుత్రులు లేమి డెందమునఁ బొక్కుచునుండెడు గర్భదారక
చ్ఛత్రపతి క్షమాపతికి సారసనేత్రు దయాసమగ్రతన్. 17

క. శ్రీలక్ష్మమాంబయందున
శోలయనరనాథశౌరి సూనృతభాషా
శీలుఁడు వడమల ధరణీ
పాలుఁడుఁ దిరుమల విభుండుఁ బ్రభవించిరొగిన్. 18

వ. అందు శోలయ నరనాథునకు బొమ్మయప్రభుండును నాత
నికిఁ బెదబొమ్మయయు, జినబొమ్మయయు, నాచినబొమ్మ
యకు రామానుజమ్మయందుఁ దిరువేంగడేంద్రుండును
వేంగడ విభుండును బుట్టి రందుఁ దిరువేంగడేంద్రుండు. 19

సీ. నీలకంధరురీతి నీలకంధరు భాతిఁ
దనదాన విభవంబు ఘనతఁ గాంచ
రాజరాజును మీఱి రాజరాజును గేరి
తనమహైశ్వర్యంబు ఘనతఁ గాంచఁ
చిత్రభానునిఁ గెల్చి చిత్రభాను నదల్చి
తన విక్రమోన్నతి ఘనతఁ గాంచ
హరినందనుని మించి హరినందను హసించి
తనమోహనాకృతి ఘనతఁ గాంచ

తే. నందగోపాల వంశ రత్నాకరైక
పూర్ణచంద్రాయితాంగ విస్ఫూర్తి బొమ్మ
యావనీపాల రామానుజాంబికాత
నూజుఁ డగు తిరువేంగడేంద్రుండు వెలయు. 20

సీ. అసురగురుం డైన నాతని దెసకేగి
యనుసారిగా మాటలాడఁ గలఁడె

చతురాననుం డైన నతని చమత్కృతి
కింతైన నుత్తరం బీయఁ గలఁడె
యల బృహస్పతియైన నతని యోజనరీతి
దీర్ఘ దర్శితఁ గని తెలుపఁ గలఁడె
యాదిశేషుం డైన నతని వాగ్ఘాటికిఁ
బ్రతి పోటిగా నిల్చి పల్కఁ గలఁడె
తే. యెంతమతి యెంత చతురత యెంతయుక్తి
యెంత వాక్ప్రౌఢి యని జనులెల్లఁ బొగడ
నెగడెఁ దిరు వేంగళేంద్రుండు జగతిలోన
భూపమాత్రుండె యవతార మూర్తి గాక. 21

సీ. తీఱని వ్యాజముల్ దీర్పంగల యుక్తి
తీఱని తగవులఁ దీర్చుశక్తి
యెటువంటి దొరనైన నెంత నీవను పద్దు
ఫ్రాంసుభాషను కథల్ పల్కుముద్దు
సమయోచితంబుగా సభలఁ బల్కెడు నేర్పు
హితుల నేరముల సహించునోర్పు
తనకుఁ బ్రియోక్తు లందఱుఁ బల్కఁ దగువీఁక
పురుషసింహ మనంగఁ బొసఁగు ఠీక
తే. గాంచి యిల జాతిదొరల మెప్పించి మించి
కవులఁ దనియించి చుట్టాల గారవించి
యహితుల నణంచి దిక్కుల యశము నించి
ప్రబలు శ్రీతిరువేంగడ ప్రభుకిరీటి. 22

వ. ఇవ్విధంబున మహాయోగశాలియై 1ఫ్రాంసు 2హింగ్లీజు

1 ఫ్రెంచి. 2 ఇంగ్లీష్.

1డినమార్గ 2యొలందాయం 3పరుదొరు పురతకేశ
మొదలయినజాతి యాయాజాతి 4ఫాదరులకుం దెలియని
గూఢార్థంబులఁ దెలియఁ జేసి, వారిచే మేలుమేలని పొగడి
కలుగాంచి యితరమతంబుల ధర్మకర్మంబు లన్నియుఁ బరి
శీలించిజ్ఞాననిధులయిన సకల కలావల్లభులగు తోటరమల్లు
ప్రముఖులకు విశదపడని భావార్థంబుల మాటమాత్రంబున
నాటలవలెఁ దేటపఱిచి బుద్ధి మూర్తీభవించినట్లు, ధైర్యం
బు సాక్షాత్కరించినట్లు, చాతుర్యంబు రూపంబుగైకొన్నట్లు,
నీతి యాకృతిం దాల్చినట్లు తేజరిల్లి పరేంగితజ్ఞానంబును,
తారతమ్య విమర్శనంబును, ఘటనాఘటన సామర్థ్యం
బును, నుచితానుచిత కార్యవివేచనంబును గలిగి, యవ్యా
జపరోపకారమూర్తియై దిగంతవిశ్రాంత కీర్తియై ప్రవర్తిల్లు
నమ్మహాపురుషుని ప్రభఁ జూచి సైరింపఁజాలక 5ఫ్రాంసుకుం
పిణీ కార్యధురంధరుండై 6జనరాలు పట్టంబునుం బూని
దొరతనంబు సేయుముశియనే 7జనరాలు కొన్ని కుచోద్యం
బులు సేసి నానాట హెచ్చుగా మచ్చరించిన నాజాడ తెలిసి
యేవిధంబుననైన నితని మట్టువెట్టెదనని యెంతయుం బం
తగించి సీమకు సూత్రంబులు పన్ని లక్షాంతరంబులు కర్చు
చేసి విస్తారంబుగా దస్తరంబులు వ్రాయించి ఫ్రాంసురాజన్యు
న కాజనరాలు దుర్వ్యాపారంబు లెఱింగించి తత్క్షణంబు
న బదులు దొరను రప్పించి యాతని చేత నాముశేయేచ
రను వానిఁబట్టి కట్టించి కొట్టించి గిడ్డంగిన వేయించి తనమ
నంబునంగల చలం బంతయుఁ దీర్చికొని పద్దు చెల్లించితివని

1 డేనిష్. 2 డచ్. 3 పోర్చుగీసు. 4 ఫాదర్. 5 ఫ్రాన్స్. 6 జెనరల్. 7 బూస్సీ.

యెల్లవారలుం గొనియాడఁ గుంఫిణికి ముఖ్యమంత్రియై
యవతార పురుషుండనఁ దగిన దొరచేత మెప్పులొందుచుఁ
బెంపందినం జూచి నవాబులు సంస్థానపతులు సాటివారలు
వర్తకులు నాశ్చర్యంబునం బొదలి యిట్లనిరి. 23

సీ. జాతి 1కౌంసేలు మేజాపల్కపైఁ గొట్టి
లీల నేఘనుఁడు చెల్లించుకొని యె
సీమమట్టు ఫిరాదు చేసి దస్త్రాల్ వ్రాసి
యేతంత్రి 2కప్తాను నెత్తఁగొట్టెఁ
దగఁ బ్రాంసుదొరలతోఁ దగవుల కేర్పడి
యేదిటవరి నిర్వహించి మించెఁ
గరితోరు పట్నాలు గలుగు మంత్రులలోనఁ
జెలఁగి యేమేటి ప్రసిద్ధిఁ గాంచె

తే. సకల భాషలు మాటాడఁ జదువ వ్రాయ
నిపుణత వహించి యెవ్వాఁడు నెగడె జగతి
నట్టి తిరువేంగళేంద్రు గుణాతిశయము
తెలమిఁ బన్నగపతికైన నెన్న వశమె? 24

సీ. ఏమంత్రి యుజ్జ్వలశ్వేతాతపత్రంబు
పరితాపమును జేయుఁ బగతురకును
నేజనపాలుని తేజంబు చీఁకట్లు
గ్రమ్మించు రిపుకోటి కన్నుఁగవల
కేనెఱయోధను ధానఘనుండధి
కము సేయు వైరిశోకానలంబు

1 కాన్సిలర్. 2 కప్తాన్.

నేమంత్రి సత్కీర్తి సోముఁ డింకించు ని
ర్జిద్రారిసేనాసముద్రములను

తే. జగతి నేమేటి నెఱధాక సాటియైన
మంత్రులకు గుండె గాలంబు మాడ్కిఁ దనరు
నట్టి తిరువేంగడేంద్రు దీక్షైనయోధ
కలుగ నేర్చునె మూఁడు లోకముల యందు. 25

క. అతని కులపాలికామణి
పతిభక్తివిశాల బంధుపరిపాల యరుం
ధతిసదృశలీల బుధస
మ్మతసద్గుణజాల లక్ష్మమాంబిక వెలయున్. 26

చ. సతిపతులిద్దరెంతయును సంతతిగాంచు తలంపునన్ మహా
వ్రతములుఁ దీర్థయాత్రలుఁ దపంబులు బ్రాహ్మణపూజలున్ శివా
యతనిలయంబులున్ వనచయంబులు సత్రములగ్రహారముల్
వితతతటాకపాళి చలివెందర లచ్చుపుభక్తి సేయఁగన్. 27

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూవరులు సుపుత్రులఁ బడయుటకై
కావించు పూజల శ్రీకృష్ణమూర్తి సంతసిల్లి తొల్లి నందుని
కులంబున నవతరించెదనని యతనికి వరంబొసంగిన విధంబు
తలంచి యీతిరువేంగడ నాథునకు లక్ష్మమాంబికకుం గూర్మి
నందనుండనై యుద్భవింతుంగాక యని నిశ్చయించి. 28

మ. క్షితిలోఁ గోసలరాజ వర్యసుతకున్ శ్రీరాముఁడా పార్వతీ
సతికిన్ శక్తిధరుండు గల్గుగతిఁ గృష్ణస్వామి విఖ్యాతిగా
నతులప్రౌఢిని లక్ష్మమాంబసుతుఁడై యానందరంగక్షమా
పతిచంద్రుండన నుద్భవించెను గళాభాగ ప్రపూర్ణాకృతిన్.

క. అతనికి సహోదరుండై
క్షితి ధృతివితరణకళాచమత్కారమహో
న్నతుఁడు తిరువేంగడ మహీ
పతి యుద్భవమై చెలంగె బాలార్కక్రియన్. 30

సీ. ధైర్యంబు సంతతౌదార్యంబు శౌర్యంబు
గాంభీర్య చాతుర్యకౌశలములు
మతిశక్తి ఘనయుక్తి మధురోక్తి పితృభక్తి
యుచితజ్ఞతయు నీవియోర్పు నేర్పు
దాక్షిణ్యమును జల్లదనము చక్కదనంబు
రసికత యాశ్రితరక్షకతయుఁ
దారతమ్యప్రౌఢి తంత్రంబు శీలంబు
సత్యవాక్యోన్నతి చలము బలము

తే. నగ్గుతోఁ బాలతోఁ దల్లియొనరఁ గూర్చి
ప్రేమ నల్లారు ముదుగాఁ బెంచినట్లు
లఖిల సుగుణాభిరాముఁడై యనుదినంబుఁ
బ్రబలె నానందరంగ భూపతి కిరీటి. 31

చ. తెలివికిఁబుట్టినిల్లు జగతీశులకెల్లను మేలుబంతి వి
ద్యలకొఱగల్లు తాలిమికిఁదావు వదాన్యతకున్ నిధాన మా
ప్తులకును మెట్టపంట కవిభూసురవాటికిఁ గల్పవాటి యై
కలియుగకృష్ణమూర్తియనఁగాం చెనురంగవిభుండుకీర్తులన్.

సీ. శ్రీవిష్ణుమూర్తిచే నావిర్భవము చెందు
కతమున శ్రీరంగపతి యనంగ
సర్వజనానంద సంధాయి యగుటచే
నెలమి నానందరంగేంద్రుఁ డనఁగ

నఖిల దిక్కుల విజయముఁగాంచఁగా విజ
యానందరంగ భూజాని యనఁగ
మెచ్చి పాచ్ఛా కితా బిచ్చుటచే వజా
రత విజయానందరంగరాయ

తే. లనఁగఁ బౌరుషనామధేయముల వెలసి
శుక్లపక్షసుధాకర స్ఫూర్తిగాను
దినదినంబు నమితవర్ధిష్ణుఁ డగుచుఁ
దేజరిల్లును దులలేనిరాజసమున. 33

సీ. బంగారుకొండ దామ్ముంగిట నమరెనో
సురభూజరాజంబు పెఱటిచెట్టో
శ్రీరామమాడ సంచితముగా నున్నదో
కామధేనువు దొడ్డిఁ గట్టినాఁడో
రసవాదశక్తి కరస్థలామలకమో
యెఱియ నిక్షేపంబు దొరకినదియొ
తగ ధనాంజనవిద్యఁ దా నేర్చుకొన్నాఁడో
స్పర్శవేధియు బొక్కసమునఁ గలదో

తే. కాకయుండిన నిటుల లక్షలకొలంది
నిచ్చి యర్థుల దనియింప నెవరిశక్య
మని జనంబులు తనకీర్తి వినుతిచేయఁ
బ్రబలు జితవైరి యానందరంగశౌరి. 34

శా. అంతన్ జెంగలుపట్టునం దవరు శేషాద్రీంద్రుసత్పుత్రియా
కాంతారత్నము రూపవిభ్రమకళాకారుణ్యదాక్షిణ్యవి
శ్రాంతిన్ లక్ష్మినిమించుసద్గుణసమాజన్ మంగతాయీసతిన్
సంతోషంబునఁ బెండ్లియాడెవిభవైశ్వర్యంబులుప్పొంగగన్.

సీ. సదమల పతిభక్తి సాక్షా దరుంధతి
యసమానగుణముల నాదిలక్ష్మి
దీనులపాలిటి దేవతారత్నంబు
నన్న దాన ప్రౌఢి నన్నపూర్ణ
యాశ్రయించినవారి కమరునిక్షేపంబు
పొలుపొందు నోర్పున భూమిదేవి
కొనియాడువారికిఁ గొంగు బంగారంబు
బంధుజనంబులఁ బారిజాత
తే. మనుచు జను లెల్ల వేనోళ్ల నభినుతింప
సత్యమును ధర్మమును బద్దుఁ జల్లఁ దనము
దయయు దాక్షిణ్యమును బూని ధరను బ్రబలు
మాననికురంబ యలమేలు మంగమాంబ. 36

సీ. కన్నులా చిన్నారి పొన్నారికి బిడారు
చూపులా కరుణకుఁ బ్రాపుదావు
బలుకులా సత్యసంపదలకుఁ బుట్టిల్లు
గుణములా యమృతానకు నిలయంబు
వితరణమా సదా విశ్వవిఖ్యాతంబు
శీలమా లోక ప్రసిద్ధికరము
చిత్తమా బహుధర్మచింతనాయత్తంబు
పుణ్యమా సౌజన్యమునకుఁ దావు
తే. నగుచు నే సతీమణికిఁ జెన్నలరు నట్టి
శ్రీమదలమేలుమంగమ్మ చేయివట్టి
నది మొదలు ప్రాజ్యసామ్రాజ్య పదవి రంగ
భూపతికి నాఁడునాఁటి కుప్పొంగఁ దొడఁగె. 38

వ. అంత. 38
గీ. సీమలోనుండి ఫ్రాన్సురాట్ఛిఖరుండు
పసిఁడిబెత్తంబు భూషణాంబరము లనిచి
కుంపిణి దుబాసితన మీాయ సొంపుగులికి
రహిఁ జెలఁగ మీాఁటి యానందరంగశౌరి. 39

క. ఆవిజయరంగ రాయసు
ధీవరు సహజన్ములైన తిరువేంగడగో
త్రావిభుఁడు నాఁడునాఁటికిఁ
బూవులచే రెత్తినటులఁ బొసఁగి వెలింగెన్. 40

వ. తదనంతరంబ. 41

గీ. రాయసింహాసనాసీనరంగపతికి
శ్రీయు దలమేలుమంగాసతీమణికి ది
నప్రవృద్ధి ముద్దువిజయానందరంగ
చంద్రుఁ డుదయించె సత్కళాసాంద్రుఁ డగుచు. 42

సీ. ప్రభవ మొందిననాఁడె ఫ్రాంసురాజేంద్రుండు,
బహుమానములఁ జాలఁ బనిచినదియుఁ
బలుక నేర్చిననాఁడె పాచ్చాయిమొదలైన
ప్రభువులు భవ్యులై పరగినదియు
నడువ నేర్చిననాఁడె కడిమిసీమను సుబా
దొరతనంబు వహించి మెఱసినదియు
నాడ నేర్చిన నాఁడె యఖిల భూపతులచేఁ
గానుకల్ గప్పముల్ గాంచినదియుఁ
తే. జదువ నేర్చిననాఁడె విస్తారమండ
లాధిపత్యంబుఁ బూని చెలంగినదియు

నందకులజ ముద్దువిజయా నందరంగ
నృపతికే కాక కలుగునే యితరులకును? 43

వ. ఇట్లు ముద్దు విజయానందరంగ నృపాలుండు బాలగోపాల మూర్తివలె ముద్దుగుల్కుచు, సేతుహిమాచలాంతరధరావలయం బంతయు నేకచ్ఛత్రాధిపత్యంబుగా నేలుచు రాయసింహాసనాసీనుం డగుటం జేసి ప్రబలుం డగుటయు నయ్యవసరంబున. 44

క. ఇమ్మహిఁ బ్రబలిన ఢిల్లిమ
హమ్మదుషా ఫాదుషా ధరాధీశ్వరుహు
కుమ్మును నాజరుజంగుమ
నమ్మనఁ జేకొనక మెలఁగినన్ వినికినుకన్. 45

గీ. వడిగ నాజరుజంగుసత్త్వ మ్మడంచి
కోరి దక్షిణసుబ గట్టుకొ మ్మటంచు
ఘన హిరాయ మొహదీనుఖాను నపుడు
పాదుషా పంప నతఁడు దోర్బలము మెఱయ. 46

వ. అపార వరూథినీసమేతుండై బహుదూరంబు గడచివచ్చి ఫ్రాంసు రాజు సహాయంబు వడసినం గార్యసిద్ధి సులభంబగునను తలంపున బుదుచ్చేరికిఁ బినికిం గార్యస్వతంత్రియుఁ దండ్రియు మంత్రియు నైనముద్దు విజయానంద రంగనృపాలునకుంగాగిదంబువ్రాసిన నాతండత్తెఱంగంతయు దొరయైనడూప్లెక్సు మహారాజునకెఱింగించి పరమప్రయత్నంబున నతనిసమ్మతిలం జేసినిజతంత్రశక్తివలన సాతారానగరమున జెఱంబడియున్న ఛందాసాహెబు న్విడిపించి మొహదీను ఖానునకుంజతచేసి పుదుచ్చేరినున్న రజాసాహెబునకు నవాబుతనం బిప్పించి

యతని వెనువెంట విక్రమవిక్రమార్కులగు ఫ్రాన్సు సోల్జరులను నసహాయశూరులగు బౌరుసిపాయీలనుం గూర్చి ననారజాసాహెబును, చందాసాహెబును హిరాయిక మొహదీను ఖానుండును నేకస్థులై ఫ్రాన్సు ఫౌజును మున్నిడుకొని, అనువరుద్దిను ఖానును నతని ఫౌజును నిమేషమాత్రంబున ముంచి; యార్కాడు నాక్రమించి, యటు న్కమధుర, తంజావురి, మైసూరు, ఇక్కేరి మొదలైన సంస్థానంబుల నిట్టట్టు గావించి;

తత్సమయంబున లక్షగుఱ్ఱంబుతోఁ దమపై దండెత్తి వచ్చి పుదవాపురి నాక్రమించుకొనిననాజరు జంగు నా సెట్టున నిలువనీయక తఱుమఁగొట్టి గులాం నహుషు మహమ్మదు ఖానుని దండంతయుఁ జూఱలాడించి, తురకతమాషుఖానుని నిర్నామంబు గావించి, నలుసింగుఖానుని దండంత జూఱలాడించి, మహమ్మదు అబరాళ్ పాళయం బంతయు నెత్త గొట్టించి, మహమ్మదల్లీ ఖానుని పౌజంతయుఁ బటాపంచలై పాఱందఱిమి, మఱియునుంగలుగు వీరాధివీరుల నెచ్చటను నఱకా లూఁద నీక చెల్లాచెదరు గావించి, పరాక్రమించిన నట్టియెడ నా హిరాయత మొహదీనుఖానుడు నాజరు జంగు దళంబునం జొచ్చి పీనుంగుపెంటలు గావించి పేర్చియార్చి యపగడంబుగా వారిచేఁ బట్టువడిన నాసుద్ది విని కట్టల్కరెట్టింప సామాద్యుపాయభేదంబులం దంత్రంబులం బన్ని యన్నాజరుజంగుం ద్రుంగడంగించి, వారి దండంతయుఁ జూఱలాడించి యెప్పటియట్ల హిరాయతు మొహదీనుఖానుని నిజాము పట్టణంబునం బ్రతిష్ఠించి యతఁ

నీవలన వజాయరాయఁ డనుబిరుదుపేరును జెంగిలిపట్టు
జిల్లా జంగీరునుం గుమారశేఖరుండైన ముద్దువిజయానంద
రంగరాయాగ్రణిపేర మూఁడువేల గుఱ్ఱంబులకు మనసుబా
దొరతనంబును నవపత్తుమాయి మరాతంబు మొదలైన
మహారాజలాంఛనంబులుం గైకొని దొరయైన డూప్లెక్సు
రాజేంద్రునిచేతను నానబాబునిజాములచేతను ననేక
స్తోత్రంబులం బడసి యపారంబైన కీర్తింగాంచిన సకలదేశా
ధీశు లానందకందళిత హృదయారవిందు లై. 47

సీ. సాతారలో నున్న ఛందసాహేబును
జెఱఁబాపి పిలిపించు నెఱతనంబు
ధృతి హిరాయిత మొహదీఖాను జతఁజేసి
యనవర్దిఖానుఁ గొట్టిన చలంబు
హెచ్చుగా దండెత్తి వచ్చిన నాజరు
జంగును దునిమిన సాహసంబు
నార్కాడు మొదలైన యట్టి కర్ణాటక
సుబకు నబాబుగాఁ బ్రబలు శక్తి
తే. ఘాకగాఁ గృష్ణహద్దు కన్యాకుమారి
దాఁకఁ గలిగిన దేశ మంతయును గట్టి
నట్టిసామర్థ్యము విజయానందరంగ
ఘనునకే గాక యొరులకుఁ గలదె ధరను? 49

సీ. తనగాక విన్నమాత్రమున బల్లిదుఁడైన
ఢిల్లిపాచ్ఛా గుండె తల్లడిల్ల
తనఘాక విన్నయంతనె జయసింగును
భయపడి కాన్క కప్పము లొసంగఁ

దనపేరు విన్నంత దద్దరిల్లి నిజాము
ఫౌఁజు చీకాకుగాఁ బరువులెత్తఁ
దనయాజ్ఞ బలు సుబేదారులు నితరదే
శాధినాథులు శిరసావహింప
తే. జగతిఁ బెంపొంద నాజరుజంగువంటి
వాని నవలీలఁ దెగటార్చి వన్నెవాసి
చెందినవజారత విజయానందరంగ
ఘనుని దృష్టికి నెవరైనఁ గాని యెదురె. 49

సీ. ఏఘను జయభేరికా ఘనధ్వని విన్నఁ
బరరాజహంసలు పరువులెత్తు
నేనరేంద్రుని ఘాటి నీక్షించి నంతనే
భోగికులంబులు పుట్టలెక్కు
నేరాజు తేజంబు నిసుమంత విన్నంత
శత్రుచక్రంబులు సంచలించు
నేనృపకేసరి హెచ్చుఘాకను విన్న
వైరికుంజరపాళి పూరిఁ గఱచు
తే. నట్టియానందరంగధరాధినాథు
బలపరాక్రమవైఖరిఁ బ్రస్తుతింప
వశమె మహిలోన మనవంటివారి కంచుఁ
బొగడుచును దమతమదేశములకుఁ జనిరి. 50

కృష్ణరాయల దిగ్విజయము.

మ. పురసంరక్షణ దక్షులౌ జనులకున్ బుద్ధిస్థితుల్ దెల్పి భూ
సురసందర్శిత దివ్యలగ్నమహిమల్ బొల్పొందనందంబుతో

స్థిరశౌర్యోన్నతి జృంభమాన గరిమం దిగ్జైత్రయాత్రామతిన్
వెరవొప్పన్ బురిచెంతలన్వెలిగుడారేయుంగఁ బంచెన్వెసన్.

ఉ. పంచి సమంచితస్థితి సభాసదులన్ విలసత్కృపన్ విలో
కించి ధరామరేంద్రులకుఁ గీర్తి చెలంగ సమస్తవస్తువుల్
మించిన వేడ్క దానము లమేయగతిన్ ఘటియించివిస్ఫుర
త్కాంచన భూషణావళి తతద్యుతిరంజి దివ్యమూర్తినిన్. 2

చ. వరమతి సద్గుణప్రకట వైభవ నిర్జితశారదాంబయై
తిరుమలదేవి కప్పురపుదీవెన వీడెము సంగి వంపగా
నరవరమౌళి దివ్యశకునమ్ములు గన్పడ భద్రదంతిపై
సరగున నెక్కి ఛత్రమును చామరముల్మెఱయంగ నెంతయున్.

సీ. అనవద్య చిత్రవాద్య స్వనంబులతోడ
భేరీ విరావముల్ బోరుకలఁగ
గంధేభ ఘీంకార ఘనతరధ్వనితోడఁ
దురగ హేషారవస్ఫురణ మెనయ
వరభూసురాశీరవ ప్రభావముతోడ
వంది మాగధ శబ్దబృంద మొనర
సకలాభరణ పంక్తిచక చకద్యుతితోడ
సురుచి రాయుధదీప్తి సొబగు మీఱ

తే. సరస మన్నీలు దుముదార్లు చతురవితత
సకలసేనా సమేతులై సందడింప
రమణఁ జెలువందు రాజమార్గమున వచ్చె
రమ్యగుణపాలి శ్రీకృష్ణరాయ మౌళి. 4

తే. అతని మహిమకుఁ జాల నద్భుతము నొంది
విరులవానలు గురియించు వేల్పులనఁగ

విమలసౌధాగ్రములనుండి వేడుకలర
సేసజల్లిరి పురిలోని చెలువ లపుడు. 5

క. ఇటువలెఁ బురంబు వెలువడి
పటగృహమున నిలిచి ఘనశుభప్రదవేళన్
జటుల చతురంగసేనా
ర్భటులెసఁగన్ నడచె దిశలఁ బ్రతిరవ మడరన్. 6

మ. చని ప్రాగ్దక్షిణపశ్చిమోత్తర విదిగ్జాలంబులన్ వైరిపీ
రనృపాలావనిఁ జుట్టుముట్టుకొని యారాజ్యంబునం గల్గుగో
ధనముల్ముందడి మూఁకలాగినను మాద్యల్లీలతో సర్వసై
న్య నిరూఢిం దదధీశు లెంతయును జన్యప్రౌఢిమన్ గ్రమ్మినన్.7

సీ. రటితదిక్తటనట త్స్పట పెటార్భటులతో
ఘోరమైన తుపాకి గుండ్ల చేత
దవ్వుదవ్వున హెచ్చి జివ్వుజివ్వునవచ్చు
ప్రసరించు రాచూరి బాణములను
పెల్లుగా వెసఁ జిత్తజల్లుగా వెదఁజల్లు
పెంపరుల్ పెంపారు నంపగముల
ధాటీగతి నటింప మాటికి సూటిగా
నాటెడు బల్లెంపు టీఁటెగముల

తే. నటిమితటిమిన భయమున విఱిగి జరిగి
నిజబలంబుల ధాకకు నిల్వలేక
శరణుఁ జొచ్చిన వారలఁ గరుణఁ జూచి
యచటి దుర్గస్థలంబుల నాక్రమించి. 8

వ. అనంతరం బొక్కహూరుమత్తున నుమ్మత్తూరు శివసముద్ర
స్థలంబుల నెసంగు గంగరాజు నొడయులనోడించి శ్రీరంగ

పట్టణంబు నిరీక్షించి పరాక్రమక్రీడలు గ్రక్కదల నక్కడి
సంకుల నాయకునిం గటాక్షించి చంచత్ప్రతాపంబున
విజాపురంబుగడి దుర్గంబు చాయంజను దెంచు సమయం
బున. 9

ఉ. శ్రీలఁజెలంగు నానృపతిశేఖరుదాడికి నిల్వ కెంతయున్
జాలినిఁబొంది యచ్చటి రసాతల నాయకులాత్మలందుమహా
దోళనమంది కోటలును దుర్గములంగయికొమ్మటంచు ను
ద్వేల భయంబునన్ శరణు వేడుచుఁగానుకలిచ్చి మ్రొక్కినన్

క. శరణాగత రక్షణమన
బిరుదాంకుఁడతండువారిఁ బ్రేమంగనుచున్
గరుణించి తత్పురంబుల
నెఱయం దనబలము లుంచి నిండినవేడ్కన్. 11

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రబలిన ప్రవర్ధమాన శౌర్యధైర్య ధుర్యుండగు
సమ్మోహీ మండలాఖండలుండు తొంటి రఘుమహారాజు
చందంబున నిఖిల రాజులందనకు హస్తగతంబులు సేయు
నాదవని, ముదుగల్లు, రాచూరు మొదలైన మహాస్థలం
బుల నిజబలంబులుంచి మించి గోలకొండపురంబుపై నొక్క
నాఁడుద్దండ వేదండ కాండభటప్రకాండంబులతోను యుడా
నవసరంబున. 12

ఉ. ఆగజవాజిబృందములకా భటకోటుల కానృపాలుబా
హాగురుశౌర్యధైర్యముల కాత్మఁగలంగుచు విన్నమాత్రనా
హాగణుతింపశక్య మెయుహర్నిశముంభయమందియుండిర
య్యాగరనాముదానగరియందువిజాపురిగోలకొండలోన్. 13

తే. లక్షగుఱ్ఱంబుతోడను లక్షణంబు
మెఱయ బీరానమూఁ డిండ్లతురకదొరలు
కృష్ణవేణికినీవలఁ గృష్ణరాయ
నృపునకెదురుగఁ జనుదెంచి నిలిచిరపుడు. 14

చ. నిలిచినవార్తవేఁగరులు నిక్కముగాఁ దనమ్రోలఁదెల్పినన్
జెలఁగిభళీతురుష్కతతిజెంతకుఁ జేరినయంతవచ్చెనే
కలఁగితొలంగిపోయెదరుగాకమదీయబలంబుముందఱన్.
నిలువఁగనేర్తురేయనుచునిశ్చలధైర్యమునన్ వెలుంగుచున్

తే. అపుడు కొలువయి కొలిచిన యమరనాయ
కులను మన్నిల నందఱఁ బిలువఁ బంపి
సకల బహుమానము లొనర్చి జనవరేణ్యుఁ
డల్ల తురకల వృత్తాంత మెల్లఁ దెలుప. 16

తే. అపుడు సభలోనఁ గలిగిన యఖిలరాజ
వరులు మన్నీలు మిగుల నద్భుతము గాఁగ
ఘనతరస్థైర్యధైర్యముల్ గానఁబడఁగ
బల్కి రెంతయు సంతోషభరితు లగుచు. 17

క. ఆనృపమణి పర్యంతము
రానిత్తుమె శౌర్యమహిమ రంజిల నిదిగో
పూని విరోధుల గెల్తు ము
నూనపరాక్రమధురీణ యుర్వీరమణా! 18

వ. అని పల్కుచు మహాసంరంభంబునఁ శత్రుసైన్యంబుల
పయిం దారసిల్లి. 19

సీ. నడయాడు కొండల వడువునవేదండ
తండంబు లొండొండ మెండుకొనఁగఁ

గడలి తరంగల బెడఁగారు చందానఁ
గాండప్రకాండముల్ గడునటింప
వెదురుగుంపులె వెల్లివిఱిసిన ట్లేతెంచె
ననఁగ బల్లెము లీఁటె లతిశయింప
నంచ లంబరమున మించిన ట్లంచిత
చ్ఛత్రచామరసిత చ్ఛాయ లలర

తే. ఘంటికాకింకిణీఘణంఘణవిరావ
భూరి భేరీరవంబులు బోరుకలగ
రాయ బలములు గవిసె గుజ్జరపు దొరల
ఫౌజుపై దేవగణములు ప్రస్తుతింప. 20

వ. ఇట్లు తాఁకొని యొండొరుల మాఱుకొని తమతమ దొరల నామాంకంబులగు బిరుదులు పేర్కొని తొలుదొల్త యులబలంబు లెసంగఁ దుపాకుల పెళపెళలు పెట్లుగ్రోవుల పెటపెటలు జబురుజంగుల ఫిరంగుల ధమధమలు ధమామీలధమధమలు బాణంపుఁ జివ్వాల చిఱచిఱలు, బాణఁబుల జిఱజిఱలు మనంబులంబట్టు చిఱచిఱలు శింజినీటంకారంబులు పరస్పరహుంకారంబులు నన్యోన్యపురస్కరణంబులు నితరేతర తిరస్కరణంబులు వివిధరోషణంబులు నెఱయ ఖడ్గాఖడ్గి దండాదండి బాహాబాహిం దాఁకుచుఁ బెనంగుచుఁ బోయుచుఁ గ్రమ్ముచు డాయుచు నడచుచుఁ గ్రుమ్ముచుఁ జిమ్ముచు జిమ్ముచు నెట్టుచు వచ్చువల మెచ్చుచు హెచ్చుచుం జొచ్చుచు నీటెలం గ్రుచ్చుచు బల్లెంబులఁ గ్రుమ్ముచు కేడెంబులం బమ్ముచు శిలల ఱువ్వుచుఁ గెఱలినవ్వుచు తెజీల నడఁచుచు నేజాలఁ గెడపుచు లకోరీలఁ దునుముచుఁ

గొండొకసేపు రెండుబలంబులం గన్నులపండువుగఁ చండశౌర్యంబులు వెలయ భండనంబొనర్చు నెడం దడఁబడక యొక్కుమొగి తురుష్కులు ధానుష్కకౌశలం బడరం జనుదెంచు రయంబుఁ గన్గొని సంరంభంబునం బెమ్మసాని రాయలింగనృపాలుండు కృష్ణరాయక్షమాకాంతున కిట్లనియె. 21

పంచచామరము. పరాకు రాకు రాకుమంచు పారసీకభూపతుల్
చిరాకు మీఱ దట్టమైన సింగిణీలకోరులన్
జిఱాగు ఱాలవేసి డాపి చిల్లుపొల్లు సేయుచున్
నిరాకరించి మించివచ్చు నేర్పుజూచితే నృపా!

ఉ. వాతముతో హుటాహుటిని బౌజులలోపలఁ జొచ్చి సైన్యమిం
తింతలుగాఁగ ఖడ్గహతిఁ ద్రెంచెదఁ దేరిజతాళ్లు మీఱ లీ
చెంతనె యుండి కన్గొనఁడు శీఘ్రముగాఁ బరవీరరాజులన్
దుంత వయాళికానిపుణిఁ ద్రోచెదఁ జండపరాక్రమోన్నతిన్.

క. మీ రానసమయంబున జయ
భేరీరావములు చెలఁగఁ బృథుతరసైన్య
శ్రీ రాజిలఁ దఱిమినచో
జేర రె తమసీమ కరులు చెల్లాచెదరై. 24

మ. అనుచుం బల్లెము కేలఁ బూని కొని శౌర్యాఢ్యులౌ కమ్మవా
ర్వెను వెంటన్ బది వేలు బల్లెములతో విఖ్యాతశౌర్యోన్నతిన్
జను దేరన్ ఘనసింహనాదము లరన్ దత్సైన్యముం జొచ్చి హె
చ్చినధైర్యంబునఁ బారసీకతతులం జెండాడెనుద్దండుఁడై. 25

మ. మొనకున్వచ్చిన విచ్చుకత్తులసివేము స్త్రీదుమేల్ రౌతులన్
దునుమాడం గనుగల్గి పార్శ్వములయందుం గ్రమ్మునశ్వమ్ములం

దనబల్లెమ్మునఁగ్రుమ్మి క్రమ్మఱుచు వెన్కన్ దారసిల్ జోదులన్
గనిదూరంబుదొలంగఁ జేయుఁ బటుదోర్గర్వంబఖర్వంబుగన్.

క. ఆదండధరుఁ డటంచున్
గోదండధరు ల్గలంగఁ గుటిలారిమహా
వేదండతతులఁ గూల్చెన్
వేదండనిజాప్తనృపులు వేడుకఁ జెందన్. 27

క. ఘనశరతతులం దనసా
ధనగతుల న్వెసరిలి, రిపులు తల్లడిలఁగ హ
స్తినరయమునఁ దఱుముచుఁ గ
త్తి నతఁడు దేరిజవుఁ ద్రాళ్ళు తెగఁగోసి వెసన్. 28

వ. అట్టహాసంబు సేయు నతని బెట్టిదంపు దిట్టతనంబునకుఁ
గుట్టుసెడి యరిసైన్యంబులు తట్టుంబడినపులుఁగులగతిం
గొట్టుమిట్టాడి తెఱలంజూచు సమయంబునఁ గృష్ణరాయధరా
నాయకహరినాయకుండు చండశౌర్యంబున నుద్దండ వేదండ
సమారూఢుం డగుచు నుభయచామరచ్ఛత్రమరకతకేతన
ప్రభలు వెలయ నలువదేనువేల గుఱ్ఱంబులు నాలుగులక్షల
పదాతివర్గంబు నిన్నూరుఘటంబుల యేనుంగులుం గొలువ
నొక్కనిబ్బరంబున సింహనాదంబులు రోదోంతరంబులు
నిండం దఱుముచు జయభేరికాతాడనంబు గావింప నియో
గించిన. 29

మ. జలధుల్ ఘూర్ణిల్లె దిక్కరుల్ జెదరెఁ జాంచల్యంబునొందె న్ధరా
స్థలి ధాత్రీధరసంఘముల్ గదలెఁ బాతాళంబు స్వర్లోకముల్
గలఁగెన్ శత్రుభయంకర ప్రకటదోర్గర్వస్ఫురత్కృష్ణరా
యలసద్భేరిధణంధణస్వనములాశాంతంబులంబర్వఁగన్. 30

తే. అటుల జయభేరికారవం బతిశయింప
జెలఁగి చనుదెంచు నతనికొ ల్తలకుఁ గాఁగఁ
జెదరి బెదరి కలంగి కన్ జెదరి తొలఁగి
గచ్చువిచ్చయ్యెఁ బారసీక వ్రజంబు. 31

వ. అయ్యవసరంబున. 32

ఉ. వాహినిఁగూర్చి నీవు శరపాళి విరోధుల ముంచితా నృపా!
వాహినులందు నెన్నఁదగు వాహినిఁగాన భవత్సహాయ నై
యీహరులన్ శరార్తినలయించెదఁ జూడుమటంచు నెంచెనో
నా హరినీల నీలసలిలావృతిఁ గృష్ణయు నిండె నెంతయున్. 33

క. కొందలము మిగుల మదిలో
నాందోళన మంది శత్రులకట ఖోదా నే
మందము సీమలకుం జను
టందము గాకిచట నిల్వ నగునే మనకున్. 34

ఆ. ఎందుఁ జనఁగరాని యిక్కట్టు ప్రాపించె
గృష్ణ శాఁ దొడంగెఁ గృష్ణరాయ
లివలఁ దఱుమఁ జొచ్చె నెంతయు వెఱపింపఁ
బోయి వెఱచుకొన్న చాయ యయ్యె. 35

తే. పదరి కృష్ణదాటి పదపద మని వచ్చి
యొక్క మన్నెవాని కోర్వలేక
తిరిగినట్టు లయ్యెఁ దెలియంగ రాయల
యెదుటఁబడిన రిపులు బ్రదుకఁ గలరె? 36

తే. వెనుకముందైన యంతనే వెనుకముందు
తోఁచకున్నది నదిదాఁటి తొలఁగు టెట్టిది

యనుచు మంత్రులుఁ దారు నన్యోన్యచింత
నాత్మలోఁగుంది కడలేని యార్తిఁజెంది. 37

వ. యథాయథలై మదహయగజాదుల నటుఁబెట్టి యొక్క యుదుటున నది నుఱికి దాఁటుటయు. 38

తే. అతుల జయలక్ష్మిఁ గైకొని హరులఁ గరులఁ
బరులధనపంక్తులను దనవశముచేసి
వెలయు శ్రీకృష్ణరాయల విభవగరిమఁ
గాంచి కన్నులపండువు గాఁగ నపుడు. 39

తే. సరససాహిత్యరచన విస్ఫురణ మెనయ
చేరి వినుతింప మాదయగారి మల్ల
నార్యుఁడల యల్లసాని పెద్దార్యవరుఁడు
ముక్కుతిమ్మన మొదలైన ముఖ్యకవులు. 40

వ. అటుఁగదలి యవ్వల దుర్గమంబగు నుదయగిరిదుర్గంబు సాధింపం దలంచు నెడ నగ్గజపతిసీమం జూడఁబోయిన చారు లరుదెంచి ప్రణతు లగుచు. 41

చ. జయజయ కృష్ణరాయ నృపచంద్రపురందరభోగసాంద్ర మీ
దయను గళింగదేశ వసుధాపతివర్తన మెంతయుఁ మహా
రయమునఁ గాంచి వచ్చితిమి రాజవరేణ్యుఁ డతండు సంతత
ప్రియకరుఁ డాశ్రితావనగరిష్ఠగుణాభరణుండు చూడఁగన్.

సీ. కుంద బృంద నవారవిందముల్ జెన్నొంది
యుండ మా పొందళ్కు చందువాలు
పచ్చడాల్ హెచ్చు రాగచ్చు రాణించుడాల్
ముచ్చటల్ మించుమేల్ మచ్చుగములు

కల్వారా చెల్వారా విల్వా రాణించుఁ గ్రొం
జల్వ రాజిలు గొప్పచప్పరములు
నిందిరా మందిరానంద రాజన్మహా
మందిరాదిక గృహాళిందములును

38172

తే. నెందుఁ గనుఁగొన్నఁ గన్నులవిం దొనర్చు
నౌర గోదావరీ వారిపూర వర్ధి
తామితారామ సర్వసస్యాభిరామ
నవ్యగుణధామ యాజగన్నాథసీమ. 43

గీ. అల జగన్నాథుని ప్రసాద మఖిల జనులు
స్పృష్టదోషంబు లేక భుజింపవలయు
నమ్మహా వైభవంబు బ్రహ్మాదులకును
సన్నుతింపంగ శక్యమే సార్వభౌమ! 44

ఉ. ధీయుతుఁ డా ముకుందగజదేవు నిరంతర మెంతయుఁ జగ
న్నాయకుల న్భజింపుచు జనంబులఁ బ్రోచు చఖండకీర్తితో
నాయత సౌధమంటపమునందు నిజాశ్రితులెల్లఁ గొల్వఁగా
శ్రీయుల రంగ సింహమణి చిహ్నితపీఠమునన్ వసించెడున్.

శా. భూనాథోత్తమ యొక్కవింతగలదా భూభర్త గోదావరీ
స్నానార్థంబరుదెంచు వేగుఁ గని కొండంగల్గు పాశ్చాత్యపీ
రానీకంబులు చుట్టిముట్టుటయు శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్ల వే
గానన్ నల్వురుక్షత్రియుల్ కడఁగి వీకఁ గూల్చిరమ్మూఁకలన్.

మ. అదియుంగాక మహావిచిత్రములు దేవా యొక్కపాత్రుండు బె
ట్టిదమౌ ఖడ్గహతిన్ మహీరుహముఖండించెన్ మహాద్భుత్యసం
పదఘోటిందుమికించెనొక్కఁడు ఘనాంభస్సేతుమధ్యోర్విసా
సదయుం డెంతయు మెచ్చి వారికొసఁగెన్ సద్భూషణవ్రాతముల్.

తే. అలపదార్గురు రాజులేయిలను వేడ్క
నిట్టిక్షత్రియపాత్రులై పుట్టి రొక్క
కా దనిన నింత దోస్సారగరిమ గలదె?
కృష్ణరాయక్షితీంద్ర సత్కీర్తి సాంద్ర! 48
గీ. విన్న కన్న కొన్ని వింత లెంతయు మీకుఁ
దెలుపవలయుఁ గానఁ దేఁట పడఁగ
విన్నవించినార మిన్ని యాకర్ణించి
కొంచె మనక చిత్తగింపవలయు. 49
వ. అని యివ్విధంబునం దెలుపు చారులవాక్యంబులు విని య
ద్భుతంబున నమ్మహీరమణుండు బహుమానం బొనరించి
కతిపయ ప్రయాణంబుల నగ్గజపతి పాలనంబుననుండు
నుదయగిరిప్రాంతంబు సేరి. 50

కృష్ణరాయల యుదయగిరి ముట్టడి.

తే. తనప్రతాప ప్రకాశంబు దనర బంధు
జనమనఃపద్మనికరరంజన మెలర్ప
నహిత కువలయవర గర్వ మణఁగ నుదయ
గిరికి వేవేగ నయ్యినుం డరుగు దెంచె. 51
క. వచ్చి చతురంగ బలములు
విచ్చలవిడి నాల్గు దిశల వెలయఁగ నిలిచెన్
మె చ్చలరఁగఁ దనమహిమ వి
యచ్చరు లచ్చెరువుతోడ నభినుతి సేయన్. 52
సీ. ఏచాయఁ గనుఁగొన్న హేరాళమై తోఁచు
గంధాంధ సింహళ గజచయాళి

యేవంక నీక్షింప హేషారవో దీర్ణ
గాంధార కాంభోజ కాండ వితతి
యేదారిఁ జూచిన నాదారిన తుపాకి
బలువైన జబురు జంగులు ఫిరంగు
లేదండ గణుతింప వేదండ కరచండ
కోదండ ధరభట కోటిపటలి
తే. యెచటఁ జూచిన బల్లెంబు లీఁటెగములు
గలుగురాయల దళ మెల్లఁ గలయఁ గాంచి
యుదయగిరిచెంత నుదయించె నొక్కవింత
యనుచు దుర్గములో మంది యళుకుఁ జెంది. 53
క. అభిమానమునకుఁ గాన
య్యిభరాజు జనంబుబోరె నెంతయు బాహా
విభవం బెలర్ప సేనా
రభసమ్మున కెదిరి కృష్ణరాయలతోడన్. 54
క. దుర్గమ మగు నాదుర్గమ
నర్గళగతిఁ దీయఁ గృష్ణనానీకములున్
దోర్గర్వమునన్ నానా
మార్గములం బోరి రపుడు మాద్యద్గతులన్. 55
సీ. కోటలు దుర్గముల్ గొనుచు దోఃపటులీల
ధాటిచే మించు నార్వీటివారు
కంటకాహిత కంఠ లుంఠనోద్ధతలీల
దంటలై తగు తొరగంటివారు
నిబ్బరంబుగ శత్రునికరంబు నణఁగించి
ధీరులై మించు గొబ్బూరివారు

చాల దోర్బలలీల సమదారి సంఘంబుఁ
దూలించి వెలయు నంద్యాలవారు
తే. వాదిగాఁ గల్గురాజులు మేదురగతి
తుళువదొరలును బోయలుఁ దురుసుగాఁగఁ
బ్రతిదినంబును ఘోర మహా రణ మొనర్చ
నిలిచి పోరాడె గజపతిబలము లపుడు. 56

ఉ. ఠీవిగ నౌకువారును గడిందిరహిన్ వెలుగోటివార లా
రానెలవారు గూడుకొని రాత్రిఁబవల్ చతురంగసేనతో
నేవగఁజూచియుం దెలియనేనియుశక్యముగాని దుర్గ మా
భూవరమాళిగాంచి యొకపూఁటనె తీసెదనంచు నుగ్రుఁడై.
ఉ. దిగ్గునలేచి సాహసము తేఁటపడన్ మును మున్నుగాఁగ దా
సగ్గలికన్ జెలంగు విధ మంతయుఁ గన్గొని గోపచిత్తుఁడై
లగ్గల కెక్కిరందఱు బలంబు చలంబలరన్ రవంబులన్
దిగ్గజముల్ వడంక బలు తెంపున గుంపులుగూడి యుద్ధతిన్.
క. తనధాటి కళుకుచుం గ్ర
క్కున దుర్గముడిగ్గి కావుకా వనువారిన్
గనుఁగొని యాభూరమణుఁడు
ఘనతర కారుణ్య రసము కడలుకొనంగన్. 59
తే. జడియకుఁ డటంచు నభయహస్తం బొసంగి
యమ్మహాదుర్గ మహిమకు నద్భుతంబు
నొంది యచ్చట నాప్తుల నుంచి యవలఁ
జనియె నుద్దండశౌర్యప్రచండుఁ డగుచు. 60
సీ. అట కందుకూరు బెట్టదరె కాహళ శంఖ
భేరీ విరావముల్ బోరుకలఁగ

నావలఁ గొండవీడదరె దిక్తటనటత్
సేనారజోవ్రజ శ్రీలు వెలయ
మఱి కొండపలిఁ గలంగె రటన్మదేభేంద్రు
ఘంటి కాఘణ ఘణం ఘణాలు చెలఁగ
నామీఁద వినుకొండ యల్లాడె భటసము
ద్భటసింహరవ మహోర్భటులు దనర
తే. వెండియును గల్గుకోటలు వివిధదుర్గ
తతులు తముఁదామె విడిచి కొండలకుఁ జేరి
రచటి గజపతివారి సైన్యాధినాథు
లల నృపాలుని దాడికి నిలువలేక. 61
తే. ఎదురు కాంచనముద్రలు ముద పెలర్పఁ
దెచ్చి వేవేగఁ జేతికందిచ్చువారు
శరణు వేఁడుచు సాష్టాంగ మొఱఁగువారు
నైరి యుత్తరమునఁ గల్గునట్టి దొరలు. 62

ఆంధ్రమూషకము.

సీ. నిర్నిద్రవిషయుక్త నిశితదంష్ట్రలఁబూని
భేదించు నెటువంటిగాదెలైన
దారుణోద్యద్దంతతతిచేత ఖండించు
గురుతుగా నెటువంటికోకలైన
పటుసురంగాగారభరితంబుగాఁద్రవ్వఁ
బొంకాన నెటువంటిభూమినైన
కీచుకీచునినాద వాచాపటిమచేత
వర్ణించు నెటువంటిప్రభువునైన

తే. నతఁడు సామాన్యుఁడే నరేంద్రాలయాంత
రంతరానేక పేటికాక్రాంతవస్తు
హరణసురధాణి యావినాయకుపతాణి
చారుతరమూర్తిమూషకచక్రవర్తి. 1

విజయవిలాసము కృతినిచ్చుట.

వ. (చేమకూరు వేంకట కవీంద్రుండును) దంజాపురీనాథుఁడగు రఘునాథ మహీకాంతు ననంతశోభనగుణమ్ములలోనం గొన్ని తలంచి. 1

క. కావున నే నొనరించిన
యీవిజయవిలాస మనెడి కృతిరత్నంబున్
గేవలభక్తిని గానుకఁ
గావించెద నని తలంచి కౌతూహలి నై. 2

వ. ఉన్నయెడ నొక్కనాఁడు. 3

సీ. కుందనంపుఁ బసిండికుళ్లాయిజగలపైఁ
జౌకట్లనిగనిగల్ చౌకళింప
హురుమంజిముత్యాల యఱచట్టపైఁ గొప్ప
పతకంపుహారముల్ పరిఢవిల్ల
వెలఁజెప్పరాని కెంపులవంకజము దాఁడి
పీతాంబరంబుపైఁ బెరిమ నెఱప
గబ్బిమన్నెకుమారగండపెండేరంపు
జిగిపదాగ్రంబుపైఁ జెంగలింప
తే. దొరల మంత్రులఁ గవుల నాదరణసేయు
కరము కంకణకాంతి నల్గడల నిండ

నిండుకొలువుండెఁ గన్నులపండువుగను
శివి నచ్యుతరఘునాథభూవరుండు. 4

తే. అట్టు లొడ్డోలగం బున్న యవసరమున
వినయభయసంభ్రమములు నావెంటనంట
ననుఁ గృపాదృష్టిఁ జల్లఁగాఁ గనుచునుండ
సమ్ముఖమున కరిగి యంజలి ఘటించి. 5

ఉ. శ్రీరసభావముల్ వెలయఁ జెప్పిప్రబంధము లెన్ని యేని మీ
పేరిట నంకితంబిడిన బిడ్డలనెందఱఁ బేరుపెట్టినన్
దీఱునె మీఋణం? బయినఁ దెచ్చితిఁ గానఁ బరిగ్రహింపు మ
య్యా! రఘునాథభూపరసికాగ్రణి మామక కావ్యకన్యకన్. 6

క. అని విన్నవింపఁ జిత్తము
ననలొత్త బరిగ్రహించి నాపై నింతిం
తనరాని వత్సలత్వము
కనిపింపఁగ హర్షభర వికస్వరముఖుఁడై. 7

తే. కలనయిన మిమ్ముగా కన్యుఁగొలువ నంటి
కృతు లొకరి కీను మీకె యంకితము లంటి
పలికినప్రతిజ్ఞ చెల్లింపవలదె యిట్లు
వాఙ్నియమరూఢి నీయంతవాఁ డికేఁడి? 8

క. వాసించుఁ గవిత చెప్పిన
వీసర వో వేంకట భక్తివిశ్వాసంబుల్
నీసొమ్ములు సామాన్యుఁడ
వే! సూర్యవరప్రసాది విజ్జగ మెఱుఁగన్. 9

క. ప్రతిపద్యమునందుఁ జమ
త్కృతి గలుగం జెప్పనేర్తు వెల్లెడ బెళుకా

కృతి వింటి మపారముగా
క్షితిలో నీమార్గ మెవరికిఁ రాదు సుమీ. 10

తే. క్షత్త్రధర్మమె గద నీకుఁ గలది మొదలఁ
దమ్ములు సుతుల్ హితులు గూడ మమ్ముఁ గొలిచి
తిపుడు కృతియును జెప్ప మా కిం పొనర్చి
తొకటఁగా దన్నిటను బ్రయోజకుఁడ వీవు. 11

తే. అని సుధామధురోక్తుల నాదరించి
మంజుల పదార్థభూషణాంబర కదంబ
కరితురంగాది వాహనోత్కరము లిచ్చి
న న్నసాధారణముగ మన్నన యొనర్చి. 12

చ. అభినవభోజరాజ బిరుదాంకుఁడు శ్రీరఘునాథశౌరికిన్
శుభమతి నేలినందులకు నూడిద చేసితి నౌర మిక్కిలిన్
సభల గణింప మన్నన లొనర్పఁ బ్రబంధము నింతయుత్తమ
ప్రభువుకు నంకితం బొనరుప గలిగెంగద యంచు వేడుకన్.

ఉ. ఆనతి యిచ్చెనా యదిశిలాక్షర! మెవ్వని నేని మెచ్చెనా
వానిఁగృతార్థుఁ జేయుఁ; బగవాఁడయినన్ శరణంబు చొచ్చెనా
యానరు నేరమెంచక, తనంతటివాని నొనర్చు; నిచ్చెనా
యేనుఁగు పాఁడి, యీడుగలదే రఘునాథనృపాలమౌళికిన్?

ఉ. ఎందును విద్యలే మెఱుఁగ రెవ్వ; రెఱింగినఁ గొంతమాత్రమే
యందును సాహితీరస మహత్త్వ మెఱుంగ, రెఱింగిరేని యా
యందమెఱుంగలే రెఱిఁగిరన్ విని మెచ్చి యీయ రె
న్నందగు నచ్యుతేంద్రరఘునాథవిభుండె ప్రవీణుఁడన్నిఁటన్.

సీ. సింహాసనముమాట శిథిలమాటలు విని
గట్టిగా నిలుపఁ గంకణముఁ గట్టెఁ

గోటిసంఖ్యలు మీఱఁ గూర్చిన ధనరాశిఁ
గొల్చువారల కిచ్చెఁ గొల్చువలెనె
తుండీర పాండ్యాది మండలాధిపులపై
దండెత్తి గెలిచె నుద్దండ మహిమ
నేల యీనినయట్లు నిలిచిన వైరులఁ
బంచ బంగాళమై పాఱఁ దఱిమె

తే. గర్వితారాతి మస్తక ఖండ నోత్థ
రక్తధారానుషంగాతిరక్తధార
నిజకృపాణికఁ గావేరినీటఁ గడిఁగె
నిఖిల గుణశాలి రఘునాథ నృపతిమౌళి. 16

వ. అట్టి గుణనిధి కభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పం
బూనిన విజయవిలాసంబను శృంగార ప్రబంధంబునకుఁ
గథాక్రమం బెట్టి దనిన. 17

కృష్ణరాయల పట్టాభిషేకము.

వ. ఇట్లు వీరనరసింహ ధరాఖండలుండు మహేంద్రవైభవంబున
విద్యానగరం బేలుచు నొక్కనాఁడు. 1

తే. తమరు పెద్దలరైతి రిత్తఱిసిఁ గృష్ణ
రాయ లనుపేరి మత్పుత్త్రరత్నమునకుఁ
దనరఁ బట్టంబుగట్టెద ఘనత మీఱ
ననుచు నప్పాజితోన మంతనము చేసి. 2

మ. సరసీజాక్షుని సత్కృపాగరిమచే సత్కీర్తి రాణింపఁ గా
ధరణీరక్షణదక్షతన్ వెలయు పుత్త్రారమ్ము రమ్మంచుఁ బం

గరుడాల్మద్దమెఱుంగుటుంగరము వేడ్కన్ గృష్ణరాయక్షితీ
శ్వరుహస్తంబున నుంచె భూవరుఁడు రాజద్రాజధర్మస్థితిన్. 3

క. సత్రాజిద్ధరణీపతి
మిత్రుఁడు రత్నంబొసఁగ మెఱసిన రీతిన్
జిత్రముగఁ గృష్ణరాయధ
రిత్రీపతి యుంగరంబు శ్రీ నొప్పారెన్. 4

సీ. ప్రణుతింప నతఁడు తోరణగట్టఁ బరసీమ
లనురీతి నూత్నతోరణము లెసఁగ
రిపులఁ జండించి సత్కృపఁ దత్సుతుల నిల్పు
నట్ల ద్వారములందు నన్నఁటు లమర
విలిఖించు నతఁడు దిక్కుల జయస్తంభాళి
ననుమాడ్కిఁ జిత్తర్వు హర్మ్య లలర
వెలయు నిట్లతనికీర్తులు దిక్తటుల నన్న
సరణి ముత్తెపుముగ్గు జగ్గు లమర

తే. నభినవాలంకృతస్ఫూర్తి నతిశయించె
నప్పురీరత్న మపుడు మహాద్భుతముగ
ప్రకటమహిమల శ్రీకృష్ణరాయనృపతి
శ్రీకరంబైన పట్టాభిషేకవేళ. 5

మ. సరగం దెచ్చిరి భూసురోత్తములు కృష్ణాగౌతమీజాహ్నవీ
వరణాసూర్యసుతాకవేరతనయావారాశిముఖ్యాంబువుల్
గరిమం గాంచనరత్నకుంభతతులం గారుణ్యవిశ్వాసత
త్పరులై యెంతయుఁ గృష్ణరాయవిలసద్రాజ్యాభిషేకార్థమై. 6

తే. శంఖకాహళభేరీప్రచండవాద్య
తతరవంబులు భూనభోంతరము నిండ

బ్రాహ్మణుల్ కృష్ణరాయధరావరునకుఁ
జెలఁగి పట్టాభిషేకంబుఁ జేసి రెలమి. 7

సీ. చక్కని విలుకాని చక్కందనము గల్గి
చొక్కమానార్వీటి బుక్కరాజు
సాకల్యముగఁ గీర్తి సర్వదిక్తటులందుఁ
బ్రాకటస్థితి నించు నాకువారు
కంటకరాజన్య గర్వంబు లడఁగించి
లీలచే మించు నంద్యాలవారు
ధాటీనిరాఘాట ఘోటీహతవిరోధి
కోటులై వెల్గు వెల్గోటివారు

తే. చండతరశౌర్యు లగు కురాసానివారు
బూదహాలివారు మొదలైన భూమిపతులు
కొలువఁ బట్టాభిషిక్తుఁడై చెలువు మీఱె
రమ్యగుణపాళి శ్రీకృష్ణరాయమౌళి. 8

సీ. అన్నన్న యతఁడు సింహాసనం బెక్కిన
నిభరాజు తాఁ గొండలెక్కఁ దొడఁగె
నయ్యారె యతఁడు పట్టాభిషిక్తుండైన
సింధురాణ్ణేత్రముల్ చెమ్మగిల్లె
హైసరే యతని పేరనినమాత్రముననే
కురుదేశమే రాజుగుండె లదరె
నోహోహో యతఁడు ఖడ్గ మొక్కింత ముట్టిన
సకలారిసంఘము ల్సంచలించె

తే. మాయురే నరసింహకుమారరామ
చంద్రశౌర్యనితాంతరాజత్సమాఖ్య

కృష్ణరాయాభిధాన వరిష్ఠుఁ డేలు
ధర్మముల్ ధాత్రిలో యథార్థంబు గాఁగ. 9

శా. శ్రీలీలాత్మజ కృష్ణరాయ సమరోర్వి న్నీదు వైరిక్షమా
పాలు ర్వేఁగి హయాధిరూఢు లగుచున్ బాఱన్ వనీశాఖిశా
ఖాలగ్నాయత కేశపాశులయి యాఁగన్ గేకిసల్గొట్టి యు
య్యాలోజాంపములంచుఁ బాడుదురుభిల్లాంభోజపత్రేక్షణల్.

సూరకవి : గంగాభవాని

సీ. బ్రహ్మాండభాండసంపత్తి కుక్షినిఁగల్గు
పద్మనాభుని పదాబ్జమునఁ బుట్టి
సకలరత్నాకర స్థానమై యుప్పొంగు
నంబుధీశుని చరణంబు ద్రొక్కి
పరమ తత్త్వజ్ఞుఁడై పరగు శంతనమహీ
రమణు వామాంక భాగమునఁ జేరి
యఖిలలోకాధీశుఁడై మించి విహరించు
శివు జటాజూటాగ్ర సీమ నిల్చి
తే. తనరు నీవంటి ధన్య కుత్తనుము గాదు
పూసపాటి మహాస్థాన భూమియందుఁ
గాలు ద్రొక్కంగ నోడుఁ జండాలుఁడైనఁ
గదలు మిట మాని దివిజగంగా భవాని. 1

సీ: కృతకాద్రు లాయెనా కీలోగ్రఫణిఫణా
నేకఫూత్కారవల్మీకచయము
విరిదోఁట లాయెనా కఱకు కంటకకంట
కాంకుర విస్ఫురితాగ చయము

పువుఁ బొన్పు లాయెనా నవమంజులన్వేత
లవణాలవాల మా చవిటి నేల
బొమ్మరిం డ్లాయెనా భూరి భేకాండజా
ధార మై తనరు కేదారచయము
తే. నీకు విహరింప వసతులై నివ్వటిలెనె?
చిన్నిపొలములు పేదల క్షేత్రములకు
ఘాతుకత్వంబు సేయు ముష్కరులు కలరె?
కదలు మిట మాని దివిజగంగా భవాని. 2

—అడిదము సూరన.

మహాకవీంద్రులు.

క. కవితా కన్యకు నలుగురు
కవి జనకుఁడు, భట్టు దాది, గణుతింపంగా
నవరసరసికుఁడె పెనిమిటి
యవివేకియె కోడెఁబుట్టు వన వేమనృపా! చాటువు 1

చ. జనని సమస్తభాషలకు సంస్కృతభాష ధరాతలంబునన్
ఘనలలితార్థగౌరవవికాసి తెనుంగభిరమ్యమంతకున్
గనుఁగొనఁ జూతబీజమున కంటెను గోమలపత్రపుష్పశో
భనమ్మగు పల్లవాభినవ బాలరసాలము సొంపు నింపదే? 2

—శ్రీపర్వతపురాణము.

మ. పరగన్ భారతి కల్పనారతులు శబ్దస్ఫూర్తి సంధింప ని
ర్భరవృత్తిన్ బరమేశ పోతనను లాలంకారముల్గూర్పఁ జూ
పరులై నట్టి పితామహోద్యులు నుతుల్పాటింప నర్తించు నీ
సరసాంధ్రోక్తి వధూటి కేను సుమనస్స్ఫూర్తిం గావించెదన్.

—వేంకటార్యుఁడు.

సీ. ఈశుచేఁ గాంచి సాహిత్యవిద్య ధరిత్రి
నిల్పినయట్టి వాణిని భజించి
శ్లోకార్థమునఁ జంద్రజూటు మెప్పించి యి
ష్టార్థముల్ గొన్నమల్హణు నుతించి
గద్యంబు చెప్పి శంకరునిచేఁ గరములు
ప్రతిభతోఁ బడసిన బాణుఁ బొగడి
శతకంబు చెప్పి భాస్కరుని మెచ్చుఁగఁ జేసి
యురుదేహుఁ డైన మయూరుఁ గొలిచి
తే. భవుని మెప్పించి కన్నులు బండి దెచ్చి
వనిత కిచ్చిన కాళిదాసునకు మ్రొక్కి
హరుని వినుతులచే బాస లాడఁజేసి
నట్టిభట్టుని నన్నయభట్టుఁ దలఁతు. 4

—వెదపాటి ఎఱ్ఱన.

సీ. శబ్దశాసనకావ్యసంఘట్టనక్రమా
నందితబుధవర్యు నన్నపార్యు
నుభయభాషారచనోన్నిద్రభద్రవ
చోరాజిఁ దిక్కనసోమయాజి
లక్ష్యలక్షణకళాలంకారసౌభాగ్య
సత్కావ్యవిన్యాసు శంభుదాసు
ఛందోనిబంధన చాతురీధౌరేయు
వాగ్ధాము వేములవాడభీము
తే. రసికజనపద్మదిననాథు రంగనాథుఁ
బ్రకటకృతికర్మని స్తంద్రు భాస్కరేంద్రు

నమితరసభావు శ్రీ త్రిపురారిదేవు
సూక్తిమిధాము నాచనసోముఁ దలఁతు. 5

—ఆంధ్రకవి రామయ్య.

సీ. నన్నపార్యుఁడు ప్రబంధప్రౌఢవాసనా
సంపత్తి సొంపుపుట్టింప నేర్చు
దిక్కనయజ్వ వాగ్ఫక్కికామోదంబు
చెలువు కర్ణముల వాసింప నేర్చు
నాచిరాజునిసోము వాచామహత్త్వంబు
సౌరభంబుల వెదఁజల్ల నేర్చు
శ్రీనాథభట్టు వాచానిగుంభనములు
పరిమళంబులఁ గూడఁ బఱచ నేర్చు
తే. మహితగుణశాలి పిల్లలమఱ్ఱివీర
నార్యుఁ డాయింటఁ బైతామహం బగుచును
వెలయుచున్నది నేఁడు కవిత్వలక్ష్మి
యఖిలసత్కవినికరంబు నాదరింప. 6

—శృంగారశాకుంతలము.

సీ. అమృతాంశుమండలం బాలవాలంబుగా
మొలచె నొక్కట జగన్మోహనముగఁ
జిగిరించె విలయసింధుగతకైతవడింభ
శయనీయ వరపలాశములతోడఁ
బితృదేవతలకు నంచితసత్రశాలయై
చెట్టుగట్టెను గయాక్షేత్రసీమ
నిలువనీ డయ్యె నిందీవరప్రియకళా
కోటీరునకు భోగికుండలునకు

తే. మట్టిమాత్రంబె పిల్లలమఱ్ఱి పేరు
పేరువలెఁ గాదు శారదాపీఠకంబు
పారలోపలఁ బినవీరు వాక్యసరణి
సరసులకు నెల్లఁ గర్ణరసాయనంబు.

—జైమినిభారతము.

సీ. అల విన్నకోట పెద్దన లక్షణజ్ఞత
శబ్దశాసనకవి శబ్దశుద్ధి
ప్రాబంధిక వరమేశ్వరు నర్థమహిమంబు
భయకవిమిత్రుని పదలలితత
శ్రీనాథువార్తాప్రసిద్ధి నాచనసోము
భూరికాఠిన్యంబు పోతరాజు
యమకవిధము మల్లయమనీషి చిత్రంబు
పింగళి సూరకవివరు శ్లేష
తే. యాంధ్రకవితాపితామహు నల్లికబిగి
ముక్కు తిమ్మన తేటయు భూషణుని య
లంకృతియు నీకె కలదౌ తలంప లక్ష
ణకవి యప్పయ వేంకటసుకవిచంద్ర. 8

—గణపవరపు వేంకటకవి.

తే. అల్లసానివాని యల్లికబిగిసొంపు
ముక్కు తిమ్మనార్య ముద్దుపలుకు
పాండురంగవిభుని పదగుంభనంబును
గాక మానిరాయ నీకెతగుర. 9

—మూర్తికవి.

ఉ. శిష్టకవిత్వవైఖరివిచిత్రత శాశ్వతపాండవీయము
త్కృష్టముగా రచించి జగదేకనుతుల్గని ధాత్రిలో నవ

సృష్టయనంగఁ బద్యభువనస్థితిఁ బొంది మహాకవిశ్వరా
భీష్టతమప్రభావుఁడగు పింగళిసూరకవీంద్రుఁ గొల్చెదన్.

—శివరామాభ్యుదయము.

క. చిన్నన్న ద్విపద కెఱుఁగును
బన్నుగఁ బెదతిరుమలయ్య పదమున కెఱుఁగున్
మిన్నంది మొరసె నరసిం
గన్న కవిత్వంబు పద్యగద్యశ్రేణిన్. 11

—చాటువు.

క. కాకులువలె నింటింటను
గాకవు లున్నారు; హంసకైవడి భువిలోఁ
శ్రీకామ నీకెతగురా
యేకడ నుడిఁ బాలునీరు నేర్పఱుపంగన్. 12

—కామేశ్వరకవి.

ఉ. పూర్వకవీంద్రులం గొలుచు పూనిక నిప్పటివారిఁ గొల్తుని
గ్గర్వత; నిక్కవీంద్రులు పురాణకవీంద్రులకంటెఁ దక్కువే?
యుర్విని నేఁటివారగుట యొచ్చెమె నేఁడును దామ్రపర్ణిలోఁ
బూర్వపుముత్తియంబులను బోలిన మౌక్తికరాజి లేదొకో?

—జైతరాజు ముమ్మయ.

సీ. సకలవిద్యలయందుఁ జర్చింపఁ గవిత యు
త్కృష్టమం డ్రది నిత్యకీర్తికొఱకు
నర్థాప్తికొఱకు నావ్యవహారలక్షణం
బెఱిఁగెడు కొఱకు ననేకవిధము
లగునమంగళముల హరియించు కొఱకును
చితనిత్యసౌఖ్యసంసిద్ధికొఱకు

నొనరఁ గాంతాసమ్మితోపదేశంబునఁ
బ్రీతిమై హిత మాచరించుకొఱకు
నయ్యెఁ గానఁ బెద్ద లాచరించెద రంచు
నేర్పుకొలఁదిఁ గృతియొనర్పఁ బూని
యస్మదీయకృతికి నధిపతిఁ గావింప
నర్హుఁ డెవ్వఁ డొక్కొ యని తలంతు.

—అనంతామాత్యుఁడు.

ఉ. బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమల కావ్యకన్యకన్
గూళలకిచ్చి యప్పడుపుఁగూడుభుజించుటకంటెసత్కవుల్
హాలికులైననేమి గహనాంతరసీమలఁ గందమూల కౌ
ద్దాలికులైననేమి నిజదారసుతోదర పోషణార్థమై. 15

—పోతనామాత్యుఁడు.

28172

28172

తేకుమళ్ళ రాజగోపాలరావుగారిచే నవ్యపవ్యము వ్రాయఁబడిన

గ్రంథములు

కనకవల్లి (I. B. 16-11-1926)	0	12	0
వికటకవిత్వచింతామణి	0	8	0
వివేకదీపిక* (I. B. 6-1-1925)	0	12	0
కాళిదాసమహాకవి చమత్కారకథలు :			
మొదటిభాగము	0	8	0
తెనాలిరామలింగనిహాస్యకథలు* (I.B.6-1-25)	0	8	0
మణిభూషణము: మొదటిభాగము(I.B.1-11-27)	0	8	0
,, రెండవభాగము(I.B. 1-11-27)	0	10	0
జన్మాంతరము	0	1	0
ఈశ్వరతత్త్వము, మొదటిభాగము	0	1	0
,, ,,	0	1	0
అతిబాల్యవివాహము	0	1	0
స్త్రీచరితకదంబము	0	6	0
లలిత (I. B. 6-1-1925)	1	4	0
సీసపద్యములు: వానివలనఁ దెలియునగు ఛందో			
విషయములు	0	4	0
Life of Buddha (English) Rs.	1	0	0
Comparative Prosody of the Dravidian Languages Part I. (Sutrams) Prcscribed for B A & M A	0	4	0
South Indian Research Available			
Numbers Each set	5	0	0
పిల్లలపద్యములు	0	2	0

ఆంధ్రదేశీయకథావళి, (రెండవభాగము)	0	8	0
,, నాలుగవభాగము (-6-1-1925)	0	8	0

[ట్రైనింగుస్కూళ్లకు పఠనీయమైనది]

శారదాపద్యవాచకములు.

మొదటివాచకము	0	2	0	అయిదవవాచకము	0	4	0
రెండవ ,,	0	2	0	ఆఱవ ,,	0	6	0
మూఁడవ ,,	0	3	0	ఏడవ ,,	0	8	0
నాలుగవ ,,	0	3	6				

Familiar Telugu Quotations	I *	0	8	0
Do.	II *	0	10	0
Do.	III *	0	12	0
కొబ్బరిచెట్టు		0	1	0
క్రతురంభాప్రహసనము		0	2	0
ఛందశ్శాస్త్రము		0	4	0
అలంకారశాస్త్రము *		0	12	0
విగ్రహారాధనము, శాస్త్రచర్చ		0	4	0
త్రివిక్రమవిలాసము *		0	8	0
చిత్రకవిత్వములు		0	4	0

పై గ్రంథములను వలయువారు,

తేకుమళ్ల రాజగోపాలరావు,

7. వెళ్లారివీధి, పరశువాకము, వేపేరిపోస్టు, చెన్నపురి.

అని వ్రాయవలెను.

---

* ఈగుర్తుకలవి అచ్చులో నున్నవి. పోస్టేజీకొనువారిది.

( ) ఈగుర్తులోనివి గెజటులో అప్రూవు అయినవి.

END OF
TITLE